

www.okumayISEV.com

İNANÇ YAŞAYAN MERAK ETTİKLERİMİZ

DİJİTAL e-KÜTÜPHANE

isev.org.tr

PİGMELER KİMLERDİR?

Dünyanın en kısa boylu insanları olan Pigmeler, Afrika'nın Ekvator ormanlarında yaşar. Pigmeler göçebedir; özellikle av hayvanlarının bol bulunduğu seyrek ağaçlı bölgelere belirli bir süre için yerleşirler. Erkekler zehirli oklarıyla ve mızraklarıyla ava çıkar, kadınlar da ağaç dallarını öreerek kulübelerini inşa ederler. Pigmelerin boyu en fazla 1,50 m'dir.

KİLİSE NE DEMEKTİR?

İncil'in yazıldığı Grek dilinin "ekklesia" kelimesi, "kilise" şekliyle dilimize geçmiştir. İncil'de yüz defadan fazla geçen "ekklesia" kelimesi; bina değil, bir araya çağrılmış bir topluluk anlamındadır. İncil'de kiliseye "sır" denir.

BALE NE ZAMAN DOĞDU?

İlkel kavimler, öteden beri dinî törenlerinde bugün dans diyebileceğimiz bir takım hareketler yaparlardı. Ancak topluluk hayatında dansı, yani müziğe uyarak estetik bakımdan güzel hareketler yapmaya ve bundan uzak olmayı, bu ilkel kavimlerin dansından ayırmak gerekir. Eski Romalılarda dans pek de iyi karşılanmazdı. Mesela Çiçeron: "Dans eden kimse, aklını kaybetmiştir. Çünkü dans, zevk ve sefahate dalmanın bir sonucudur." derdi. Buna karşılık eski Yunanlılarda Aristo ve Homer, dansı övmüşlerdir. İtalya'da Rönesans devrinde sanat ve sanatçıya büyük değer verilirdi. Bu devirde Medici ailesi sanatçıları korur, müzik dans, şiir ve pandomim geceleri düzenler, asilleri saraylarında yemeğe davet ederlerdi. İşte bale ve opera, bu saray eğlencelerinde doğmuştur. 1489'da, İtalya'da, Tortano'daki bu tip gösterilerden biri, ilk bale olarak

kabul edilebilir. Bu ilk balede “Jason ve Altın Yapağı” adlı hikâye, asiller tarafından oynanmıştır. Bu tarihten hemen hemen bir asır sonra Catherine’de Medici Fransa Kraliçesi olduğunda bu müzikli yemekleri Fransa Sarayı’na soktu. Catherine De Medici’nin 15 Ekim 1581’de düzenlediği “Kraliçe’nin Komik Balesi”, hakkında etraflı bilgiye sahip olduğumuz ilk baledir. Bu yüzden birçok tarihçi tarafından ilk bale olarak kabul edilmektedir. Bale, asıl gelişme imkânını Fransa Kralı XIV. Louis döneminde bulmuştur. Kadınların parmaklarının ucunda dans etmeleri ise 1800’den biraz sonraya rastlar. 1803-1884 yılları arasında yaşayan şöhretli balerin Maris Taglione, bu tekniği çok geliştirmiştir.

ELEKTRİK İSMİ NEREDEN ÇIKTI?

Çok eski devirlere dayanır. M.Ö. 6. Asırda Yunanlı Tales, amberin (kehribar) iyice ovulunca saman, iplik gibi maddeleri kendine çektiğini fark etmiştir. “Elektrik” kelimesi William Gilbert (1540-1603) tarafından ortaya atılmıştır. Gilbert, amberin Yunancası olan “Elektron” kelimesinden bu terimi çıkarmıştır. Kehribarın bir diğer adı da “Samankapan”dır.

KIRAT NEDİR?

Karat/Kırat, elmas ve pırlanta gibi kıymetli taşların değer ölçüsüdür. Bu kelime Hindistan’dan çıkmıştır. Eski Hint ölçüsü “carat” bu bölgede yetişen Carab Ağacı’nın çekirdeğinden gelmez. Hindistan’da çok elmas vardır ve taş parçalarını Carab Ağacı’nın çekirdeğin ağırlığına göre değerlendirirlerdi. Günümüzde de elmas “kırat” ile ölçülür. Standart kırat, 200 miligram (mg) ağırlıktadır. Hindistan’da bulunan elmasların en ünlülerinden Koh-i Nor elması 787 kıratdır.

SELÜLOZ NEDİR?

Bütün bitkiler “selüloz” adı verilen bir maddeyle örtülü küçük hücrelerden meydana gelmiştir. Selüloz; bir nevî şeker olan glikoz moleküllerinden meydana gelmiştir. Fakat bu glikoz molekülleri o şekilde birleşmiştir ki, glikoz suda eriyen bir madde olmasına rağmen selüloz erimez. Eğer, bitkiler selülozla kaplı olmasalardı yağmur yağdığı zaman eriyip şekilsiz bir hâl almaları gerekirdi. Ayrıca selüloz ısıya karşı da dayanıklıdır. Bütün bu özellikleri yüzünden selülozdan iplik, kumaş, kâğıt gibi pek çok madde yapmak için faydalanılır.

SİNOP ŞEHRİNE ADINI VEREN KİMDİR?

Sinope, Karadeniz’de Sinop şehrine adını veren efsanelik kişidir. Asapos, Irmak Tanrısı’nın bir kızıymış. Zeus, Sinope’ye âşık olmuş ve her dileğini yerine getirmeye söz vermiş. Genç kız da kızlığına dokunmamasını dilemiş. Zeus, yeminine bağlı kalarak onu kız bırakmış ve götürüp Karadeniz kıyılarına koyuvermiş.

TARİHTEKİ İLK ROBOT İNSAN KİMDİR?

Girit efsanesinin robot insanı Tolos, adaya adını veren Kres’in ya da Tanrı Hephaistos’un oğlu yahut da tunç soyundan arta kalan bir insanmış. Minos ya da Zeus, onu Girit’e bekçi olarak dikmiş. Tolos, her gün silahlarıyla adayı çepeçevre dolaşır, yabancıların karaya çıkmasını önlermiş. Daidalos’un Girit’ten kaçmak için kanatlar yapıp kaçması da ondanmış. Talos, yaklaşan gemilerin üstüne koca taş parçaları atar, bu engeli de aşma çaresini bulanları da korkunç bir biçimde yok edermiş. Ateşin içine atar, tunçtan gövdesini, kor hâline getirir, sonra da yolculara sarılır, onları cayır cayır

yakarmış. Talos'un bedenine silah işlemezmiş, yalnız ayağının bileğinde bir damar varmış. Medeia, büyülerıyla o damarı bulup yırtmış. Talos da böylece ölmüş.

YUNAN HELEN İRKİNİN ATASI KİMDİR?

Hellenlerin, yani bütün Yunan ırk ve boylarının atası sayılan efsanelik kişi Hellen, Deukalion'la Pyrrha'nın oğludur. Tufandan sonra Teselya'ya yerleşir ve bir dağ Nympha'sı olan Orseis'le evlenir. Doros, Ksuthos ve Aiolos diye üç oğlu olur. Bunlar da Dor, Aiol, İon ve Akha boylarının ataları sayılır.

HİPNOZ'UN KÖKENİ NEREYE DAYANIR?

Hesicdos'a göre Nyks (Gece) kendi başına Hypnos (Uyku) ve Thanatos (Ölüm) tanrılarını yaratmıştır. İkisi de Tartaros'ta otururlar. Homeros, Hypnos'un çok daha sevimli bir portresini çizer. Hera, İda Dağı'nın doruğunda Zeus'la sevişmeye karar verince, gelir Lemnos Adası'nda uykuyu bulur, Zeus'u uyutsun diye diller döker, armağanlar söz verir. Tatlı uyku ise her gün Herakles'i kaçırdıkça Zeus'tan yediği cezayı unutamaz, ama Hera ona Kharitlerin birini vermeye ant içince dayanamaz, Hera ile birlikte yola çıkar. Bir efsaneye göre Hypnos, Latmos Dağlarının çobanı Endymion'a tutulmuş ve onun gözleri açık uyumasını sağlamış ki, sevgilisini gece de doyasıya görebilsin diye.

AŞK İSTEĞİ ANLAMINA GELEN ARZU KELİMESİ NEREDEN GELİR?

Himeros... Adı arzu anlamına gelen ve aşk isteğini simgeleyen soyut bir kavram... Aphrodite, Uranos tanrının denize dökülen spermasından köpükler arasında doğunca, Eros'la birlikte Himeros da hemen peşine takılır. Olympos'ta Muşalar ve Kharitlerle birlikte görülen Himeros'un adı hiçbir efsaneye karışmaz.

KAZ DAĞI (İDA) EFSANESİ NEDİR?

1) Girit kralı Melisseus'un kızı Rheia, yeni doğurduğu Zeus'u Kronos'tan kaçırıp kundakta bebek olarak Girit'e götürünce, İda kendi adını taşıyan dağda onu kız kardeşiAdrasteia ile birlikte büyütür, besler.

2) Korybas'ın kızı, Girit kralı Lykastos'la evlenir ve Minos adlı bir oğlu olur.

3) Çanakkale bölgesindeki Kazdağı'nın eski adı İda.

İdaia: İdalı anlamına gelen bu ad, Troya bölgesindeki İda dağı ile ilişkisi olan iki efsane kadının adıdır.

1) Skamandros ırmağının tanrısıyla birleşip Teuker adlı bir oğul doğuran bir Nympha.

2) Dardanos'un bir kızı. Trakya Kralı Phineus'la evlenir. Bir efsaneye göre Phineus'un başına bela getiren odur.

İdaios: Girit ya da Troas'taki İda Dağı ile ilişkili birkaç kişinin adı:

1) Priamos'un bir oğul.

2) Paris'le Helena'dan doğma bir oğul.

3) Priamos'un arabacısı.

4) Danes'in oğul, Troyalı savaşçı.

5) Koryhantlardan iri.

6) Dardanos efsanesinin bir anlatımına göre, Dardanos'un İdaios'la Dimas adlı iki oğul olmuş. İdaios, Troya'nın güneyindeki dağın eteğine yerleşmiş ve İda adını dağa vermiştir. Troya bölgesine, Ana Tanrıça Kybele'nin kültürünü de getiren de oymuş.

DÜNYADA İLK UÇAN ADAM KİMDİR?

Giritli mimar Daidalos'un oğul İkaros, dünyada ilk uçan adam olarak ün bırakmıştır. Baba-oğul Kral

Minos'un emriyle Labyrinthos'a kapatılınca, Daidalos oradan çıkmanın ve kaçıp kurtulmanın çarelerini aramış. Uzun uzun çalıştıktan sonra kendisi ve oğlu için birer çift kanat yapmış ve onları balmumuyla omuzlarına yapıştırmış. Uçmadan önce de İkaros'a ne çok alçaktan uçmasını, ne de fazla yükselip güneşin ışınlarına yakın gelmesini salık vermiş. Ne var ki havalandıktan sonra İkaros, babasının sözünü unutmuş, başarısından dolayı gurura kapılmış ya da hava sarhoşluğuna tutularak yükseldikçe yükselmiş, güneşin ışınlarına aldırnamış, giderek doğayı yenmek, özgürlüğe kavuşmak sevinciyle Helips'u hor görme suçunu da işlemiş. Güneş tanrı onun kanatlarını tutan balmumunu eritmiş, İkaros da tepetaklak denize düşmüş ve boğulmuş. Ege'de Sisam Adası'nın çevresindeki denize İkaros Denizi denmiştir bundan böyle. İkaros'un eşsiz serüvenlerinden çağda sanatçılar esinlenmiş, bunların arasında en etkili, ilginç eseri yaratan ortaçağ ressamı Brueghel olmuştur.

CEHENNEMDE SONSUZA KADAR CEZAYA ÇARPTIRILAN KRAL KİMDİR?

İksion; cehennemde sonsuzca cezaya çarpılan, büyük suçlulardan birdir. Teselya'da Lapithlerin kralı iken, Deloneus'un kızı Dia'ya talip olmuş ve babasına birçok armağanlar vermeye ant içmiş, ama evlendikten sonra sözünü tutmadığı gibi kaynatasını kor hâline gelmiş kömürlerle dolu bir kuyuya atıp öldürmüş. Böylece yemin bozma suçuna bir de ailesinden bir kişiyi öldürme suçu katılınca, kimse İksion'u bu günahlarından arındırmak için gereken töreleri yerine getirmeye yanaşamamış. Bir gün Zeus ona acımış, tutulduğu çalğınlıktan İksion'u kurtarmış. Ne var ki İksion, tanrıya karşı da olağanüstü bir nankörlük göstermiş. Hera'ya

vurulup tanrıçayı kirletmeye uğraşmış. Derken Zeus (ya da Hera'nın kendisi) tanrıçaya benzeyen bir görüntü yapmış, İksion'da Hera sanarak onunla birleşmiş. Bu birleşmeden at adam Kentauros doğmuş. Bir anlatıma göre bir at adam değil de, ne kadar at adam varsa hepsi İksion'dan doğmamış. Ama Zeus, bu korkunç günahı cezasız bırakmamış. İksion'u cayır cayır yanıp alevler saçan bir tekerleğe bağlamış. Onun sonsuzluğa dek dönüp yanmasını sağlamış. Tanrı İksion'a ayrıca Ambrosia, yani ölümsüzlük şarabı içirdiği içindir ki, İksion'un cezasından ölüm yoluyla kurtulması da olanaksızdır. İksion, Theseus'un arkadaşı Perithoos'un babasıdır.

KAOS SÖZCÜĞÜ NEREDEN
GELMEKTEDİR?

Yunan mitograflarının hepsine göre, dünya var olmadan önce Khaos (kaos) vardı. Khaos sözcüğü Yunanca açık, boş olmak anlamına gelen “khainein” fiilinden türeme olsa gerek, Khaos'tan boşluk, daha biçime girmemiş, varlığa kavuşmamış öğelerinin bir karışımıdır. Bundan sonra da öğelerin bir bir ayrılmasıyla bir *kozmogonia* taslağı yapılır.

MEDYUM KETO, “KETO” UNVANINI
NEDEN KULLANIR?

Keto: Adı Yunanca büyük deniz yaratıkları için kullanılan (ketos, balina demek) Keto, Gaia'nın, Pontos, yani toprağın denizle birleşmesinden doğmuştur. Aynı anadan ve babadan olan kardeşi Phorkys'le birleşerek önce Gaiaları ve Gorgoları doğurur; sonra, Hesiodos'a göre bir de yılan meydana getirir.

TARİHTE MİLETOS ŞEHRİNİN KURUCUSU
KİMDİR?

Kaunos: Miletos şehrinin kurucusu Miletos'un oğlu, Byblis'in ikiz kardeşi. Byblis'le doğadışı ilişkisi yüzünden Miletos'tan sürülmüş ve gidip Karia'da Kaunos şehrini kurmuş. Kaunos şehrinin yıkıntıları bugün Köyceğiz Dalyanı'nın önünde göz alabildiğine bir sazlığın dibindedir.

KORE ÜLKESİNİN ADI KİMDEN GELMEKTEDİR?

Kore ya da Kora, genç kız anlamına gelir. Demeter'in kızı Persephone'ye verilen ikinci bir isimdir.

ÜNLÜ KASTALIA PINARI NASIL OLDU?

Delphoili bir genç kızın adıdır Kastalia. Apollon Tapınağı'nın yanında tanrının saldırısına uğrayınca, kendini orada fişkırان bir kaynağın sularına atar. Kaynak, Tanrı Apollon'a adanmış ünlü Kastalia Pınarı olur.

BİZANS'IN KURUCUSU NEREDE DOĞMUŞTUR VE ONU KİM DOĞURMUŞTUR?

Bizans'ın kurucusu, Byzas'ın anası olan Keroessa, İo ile Zeus'un kızı sayılır. İo, "Altın Boynuz" diye anılan Haliç'i geçtikten sonra, oracıkta bir kız çocuk doğurmuş ve çocuğa boynuzla ilgili (keras, boynuz demek) bir isim verilmiş. Bu, Nympha'nın yetiştirdiği, Kenoessa tanrı Poscidon'la sevişerek Byzas'ı doğurmuş. Byzas kral olduktan sonra Keroessa'nın başka bir oğlu kardeşine ve Bizanslılara karşı savaş açmış.

KABİR CİNLERİ KAVMİ KİMLERDİR?

Kabirler, Kaberioi diye anılan tanrısal varlıklar. Kaynakları ve gerçek nitelikleri belli olmayan Kabirlerin adı Dardanos efsanesinde geçer. Semendirek Adası'nda gizemleri bulunan bu cinleri Troya yöresine Dardanos getirmiş. Mitograflara göre babaları ya da ataları Hephaistos, sayıları da üçtür. Musalara ve Demeter,

Persephone, Hades gibi tanrılara kabir adının sıfat olarak takılması dikkati çeker. Oma çağında Jüpiter, Juno ve Minerva üçlüğüne de Kabir denmektedir. Adları efsanelere pek karışmayan Kabirlerin Bergama akropolünde Zeus'un doğuşuna tanıklık ettikleri, sonra da Rhea'nın olayında bulunan cinlere karıştıkları söylenir. Bütün bu belgelerden, Korybantlar ve Kuretalar gibi ana tanrıça tapımıyla ilgili oldukları anlaşılmaktadır.

MARS GEZEGENİNİN ADI NEREDEN GELMEKTEDİR VE MART AYI KİME ADANMIŞTIR?

Mars, Yunan tanrısı Ares'in Roma dinindeki karşılığıdır. Efsaneleri de Ares'in efsanelerini yansıtır. Örneğin Latin şairi Lueretius'un "Doğa Üstüne" adlı eserinin başına koyduğu Venüs'le Mars'ın aşkı öyküsü (Venüs "Kadın", Mars "Erkek") doğrudan doğruya Homeros'tan alınmadır. Mars, Roma'nın savaş tanrısıdır ve savaş tanrısı olarak saygı ve tapkı görür, ama yerli bir İtalya tanrısı olarak savaşçı niteliğinden başka bir nitelik taşıdığı da görülür. Yılın ilk ayı sayılan mart ayı bir bahar bayramıdır ve tanrı burada toprak bereketini simgeler. Ne var ki, mart ayında savaş merasimi de başladığı için Romalıların iki kavramı bir araya getirdikleri, bu tanrıyla hem doğanın yeniden doğuşunu, hem de insanda yeni yeni karşı koyma güçlerinin belirlediğini simgelemek istedikleri sanılabilir. Mars, ayrıca savaşçı gençliğin tanrısıdır. Kurt, kendisine adanmış bir hayvandır. Romulus'la Romus'u emziren dişi kurdu da bu göreve Mars tanrı gönderdiğinden, Roma halkının atası sayılır.

ROMA KRALLARININ SOYU NEREDEN GELMEKTEDİR?

Numitor, Romulus'la Remus'un dedesi ve Roma kral soyunun atasıdır. Alba kralının iki oğlu varmış: Numitor'la Amulius. Babaları ölünce Amulius tahta geçip kardeşi Numitor'u kovmuş, hak aramayacağından emin olmak için de oğlunu öldürmüştü. Kızı Rea, Romulus'la Romus'u doğurur. İkizlerin Tiber kıyısına bırakılması ve orada bir dişi ayı tarafından emzirilip büyütülmeleri mitolojide anlatılmıştır. Romulus, kendisini yetiştiren çoban Faustulus'tan doğuşu hakkındaki gerçeği öğrenince saraya baskın yapar ve amcası Amulius'u öldürünce, dedesi Numitor'u tahta oturtur.

FOK BALIĞININ İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Adı "Fok Balığı" anlamına gelen Phokos, Aiakos'la Psamathe'nin oğlu. Peleus ve Telamon'un kardeşi... Kendisine bir balık adının verilmesi, bir Nereus kızı olan anası Psamathe'nin insan olan Aiakos'tan kaçmak için fok kılığına girmesinden ileri gelmiş. Phokos, doğduğu Aigina Adası'ndan ayrılıp orta Yunanistan'da Phokis bölgesini kurmuş, sonra yurduna dönüştü kendisini kıskanan kardeşleri Peleus'la Telamon tarafından öldürülmüştü. Anası Psamathe, Peleus'un sürüldüğü Teselya'daki davarlarını yiyip yok eden bir kurt salmış peşine; sonra da Thetis'in dileğine uyarak kurdu bir taş heykel hâline getirmiş.

AĞAÇKAKAN KUŞU'NUN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Adı "Ağaçkakan" anlamına gelen Picus, Latium'un en eski krallarından ve yerli sayılan boydandır. Faunus'un babasının Kral Latinus'un dedesi olduğun inanılırdı. Picus ünlü bir biliciymiş, bunun için

de geleceği görme yetisine sahip ağaçkakan kuşunu hep yanında taşımış. Efsane yazarları, büyücü Kirke'nin Kral Picus'u bir ağaçkakan kuşuna dönüştürdüğünü ileri sürerler. Bu kuş, Roma dininde önemli bir rol oynar. Mars'a adanmış bir hayvan olup Romulus'la Romus'un kurtarılmalarında dişi kurt kadar rol oynamış.

LİDYALILARA ADINI VEREN KİMDİR?

Lydialılara adını veren kurucu kahramandır Lydos. Tarihçi Herodotos'a göre Lydos; Atys'in oğlu, Atys'de Manes'in oğludur. Manes ise tanrı Zeus'la Okeanas'un kızı Kallirhoc'den doğmadır. Lydos'un Tyrrhenos adlı bir de kardeşi vardır. Lydos nasıl Lydialılara isim babası olmuşsa, Tyrrhenas da Tynnhenoi, yani Etrüsklere adını vermiştir. Bu akrabalıktan anlaşılıyor ki efsane, Etrüsklerin Anadolu'ya kaynaktan olduklarını kanıtlamaktadır.

TELKİN KELİMESİNİN KÖKENİ NEREYE DAYANIR?

Telkinhes: Poseidon'la ilgili kötü cinler... Yarı insan, yarı balık biçimindeymişler ve yılan kılığına girdikleri de olurmuş. Telkinler, Rodos Adası'nda yaşarlarmış ve dünyada ne kadar deprem, kar, dolu, yağmur gibi afetler varsa, hepsi onların elinden çıkarmış. Tufanı da onlar önceden bilip haber vermişler. Rodos adasının sularına Styks'in sularını karıştırarak toprağın verimsiz olmasına yol açmışlar. Tufandan kaçarken biri Lykia'ya gelmiş ve orada, Kshantos Irmağı kenarında Lykialı Apollon'a bir tapınak kurmuş, derlerdi. Telkinlerin bazı efsanelerde Kabirlerle karıştırıldığı görülür. O zamanda sanatçı cinler olarak gösterilirler. Maden işlemlerini bilirler, tanrı heykelleri ve Poseidon'un yabasını yapmışlar. Ama aslında kötü ve yararsız

olduklarından Apollon'un oklarıyla ya da Zeus'un yıldırımlarıyla öldürmüşler. Denizde birer kaya olmuşlar.

BODRUM'DAKİ BARDAKÇI KOYU'NUN EFSANESİ NASILDIR?

Nice nice efsaneler vardır ki, kaynaklarının Anadolu'da bulunduğunu kimse bilmez. Bu masallara sahne olan yerler, efsane kitaplarında bütün renk ve çizgi özellikleriyle anlatılmıştır. Masalı okurken onları gözümüzle görür gibi oluruz. Ama hayal gözüyle gördüğümüz bu manzaraları gerçek dünyamızda aramaya pek koyulmayız. Oysa masal, içinde doğduğu dekora ne kadar bağlıysa dekor da kaynak olduğu masalın anılması, anlatılmasıyla canlanır ve kişiliğini ondan alır. Salmakis Efsanesi için de bu böyledir. İlk çağdan bu yana birçok sanatçının şiirine, resmine, heykeline konu olan bu masalı bugünkü çerçevesine yerleştirdiğinizde, masal, gerçeğin verdiği anlamla derinlik kazanır. Masala sahne olan yer de zamanın akışı içinde sanki ölümsüzleşir. Bodrum'un hemen yanında, deniz kıyısında bir zamanlar "Salmakis" denilen, bugün "Bardakçı" diye anılan bir tatlı su kaynağı vardır. İçecekleri suyun az kireçli olmasına önem veren Bodrumlular, sularını ya denizden kayıkla, ya karadan eşekle bu Bardakçı Kaynağı'ndan getirirler. Su, kıyının iki adım ötesindeki bir kayadan denize akar. Bardakçı; iki-üç yüz metre genişliğinde bir kumsaldır; karadan yana kayalı, uçurumlu bir dağ amfiteatırıyla çevrilidir. Bardakçı'da gökten düşme bir cennet parçası gibi küçük, berrak bir göl varmış.

Mersin ve yabani sakız ağaçları bu göle yeşil bir çelenk olurlarmış. Bu güzel gölde Salamakis adlı bir su perisi yaşarmış. Salmakis, tanrıça Artemis'in buyruğunda, bir dağ ya da orman perisi olmadığından,

avcılık etmez, yani zavallı hayvancıkları öldürmezmiş. Onun için de elinde ok ve yay taşımazmış. İşi gücü gölün yemyeşil sularında çırpınıp yıkanmak, çırılçıplak cümbüş etmekmiş. Uzun saçlarını, göl kıyısında biten Mersin Ağacı'ndan yaptığı topraklarla tararmış. Saçlarını tararken küçücük gölden başka aynası yokmuş. Salmakis, bu aynaya baktıkça kendi güzelliğine şaşakalır, gülüşünü, güneşli yamaçlarda cınlatırmış. Hep göle dalar; yıkanır, çıkar ve kendi kendine türkü söyleyerek, yamaçtaki dağ çiçeklerini toplar, saçına takar, boynuna ve kollarına dolarmış. Suya daldığı zaman su olur akar, takındığı çiçeklerle dağda gezerken dağ yamacının canı olur, ağaçlara karışır, türküsü de salınan dalların fısıltısı hâline gelirmiş.

Bir gün Salmakis, göl kıyısında çiçek toplarken güzel bir delikanlı görmüş. Delikanlının adı Hermophroditos'muş. Bardakçı düzlüğünün bir yanında Tanrı Hermes'in tapınağı, öte yanında bir Aphrodite Tapınağı varmış. İki tanrı sevişmişler, Aphrodite gebe kalmış ve nur topu gibi bir oğlan doğurmuş. Babasının ve anasının adlarını birleştirerek Hermaphroditos adını takmışlar ona. On beş yaşına varınca genç yerinde duramamış, başını alıp yeryüzünü gezmeye, görmeye çıkmış. Yolu Salmakis Gölü'nün önüne düşmüş. Körpe delikanlıyı görünce Salmakis'in gönlü sevgiyle harlamış. Saçını başını şöyle bir düzeltmiş, güzelliğiyle delikanlının gönlünü büyülemeyi tanrılardan yalvarıp istemiş ve Hermophroditos'un yanına varmış:

“Sen bir tanrı mısın, değil misin? Tanrıysan, Sevgi Tanrısı Eros'un kendisisin herhalde.” demiş. “Ne mutlu seni doğuran anaya, seni emziren sütnineye! Kız kardeşlerin de seni görmekle sevinirler. Annen, sütninen,

kardeşlerin mutlu, ama gelin olarak sana varan kız onlardan yüz kere, bin kere daha mutlu. Nice zevkler tadacaktır o! Bugüne değin evlenmedinse, gelbir birimize varalım, yok, bir gelinle gerdeğe girdinse, yine de sevişelim şuracıkta, duyacağımız zevk, hırsızlarına bir zevk olsun”! demiş. Ama çocukluk çağından yeni çıkmış olan Hermaphroditos çekingen, sıkılğan bir gençmiş. O ana kadar böyle şeyleri hiç aklından geçirmemiştir. Yanakları utançla kızarmış. “Git oradan!” diye dürtmüş peri kızını. Salmakis, içi acıyla burkularak, bir çalının ardına çekilip gizlenmiş. Kendini ıssız yerde yapayalnız bilen genç, önce ayağını suda çalkalamış, sonra soyunmuş ve çırılçıplak hâlde göle dalmış. Dibi görünen serin suda bir fildişi heykel gibi yüzüyormuş. Peri kızının gözleri arzu ateşiyle yanıp çakmış

“Artık benimsin!” diye bir sevinç çılgılığı salmış ve parlak gövdesiyle göle atlamış. Hermaphroditos’u ellerini, kollarını bacaklarıyla sarmış, acıtırcasına kavramıştı. Dudaklarını dudaklarına kenetlemişti. Nasıl yılan, pençesine düştüğü kartala büklüm büklüm dolanırsa, nasıl denizin dibinde ahtapot, dokunaçlarıyla tuttuğu balığı pırıl pırı Salmakis efsanesi I kavırsa. Salmakis de delikanlıyı öyle sarıp bağırına basıyor, döne döne suyun dibine çekiyordu. Hermaphroditos, kurtulayım diye çırpınırken peri kızı tanrılara seslenmiş:

“Size yalvarırım, ikimizi birbirimize kavuşturun!” diye yakarmış. Tanrılar dileğini yerine getirmişler. Kızla erkeğin iki gövdesini bir tek gövdede birleştirmişler. Öyle ki o gövde ne erkek, ne dişi, aynı zamanda hem erkek, hem dişi olmuş. Batıda “hünsa” anlamına gelen “hermafrodit” sözü işte bu efsaneden gelir. Bugün Bardakçı’da Kaplankaya denilen yüksek bir tepe vardır.

Hermes ve Aphrodite'nin tapınakları olsa olsa bu tepenin üzerinde olabilirdi. Tepenin denize inen yamacında dikilitaşlara, anıtlara, dolmenlere benzeyen dev kayalar yükselir. Bu dik dorukların arasında yer yer yeşil kadife gibi çimen parçaları göverir. Denize varınca, kimi kumsalla, kimi cilalı taşlarla çevrili berrak tabii havuzlar vardır. Taşlar bu havuzları kemerler ve köprücüklerle aşarlar; taşların altından denize girer ve irili, ufaklı beş, altı havuzu dolaşırlar: Salmakis Gölü bu havuzlar olsa gerek...

NİKE MARKASI'NIN ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

Nike, zaferi simgeleyen bir tanrıçadır. Kanatlı, hızla uçan bir kız olarak canlandırılır. Hesiodos'a göre Nike, Pontoslular soyundan Pallas'la Okeanos kızı Styks'ten doğmadır. Olympos tanrılarında önceki kuşaktan olduğu hâlde, kimi mitograflar onu Athena'nın oyun arkadaşı olarak gösterirler. Nike, tanrıça Athena'nın bir ek adı olduğu gibi Atina'daki Zafer Tapınağı da Athena'nın sayılırdı.

“GECE” KELİMESİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Adı “gece” anlamına gelip yeryüzü karanlığını simgeleyen Nyks, Hesiodos'un Theogonia'sında önemli bir rol oynar. İlk öğelerin doğuş süreci şöyle anlatılır Theogonia'da:

“Khaos'tan önce Gaia, sonra Erebas'la Nyks, yani yer altı ve yeryüzü karanlıkları çıkar. Nyks'le Erebos sevişip birleşirler. Bu birleşmeden Aither'le Hemera, Esir'le Gün, yani ışıklı varlıklar doğar. Sonra Nyks, kendi kendine üretmeye koyulur. Ortaya çıkardığı varlıklar kötülüğü, açlığı, yıkım ve ölümü simgeleyen

karanlık güçlerdir. Üç ölüm tanrısı Moros/Ker,/Thanatos, Hypnos (Uyku) ve Oneiros (Düş); Hesperides, yani Batılı Gece Kızları, Kader tanrıçaları Kotho/Lakheisis/Atropos, öç tanrıçası Nemesis ve kavga tanrıçası Eris; bir de her türlü kavga, dövüş, çekişme ve didişmeyi simgeleyen tanrılar, gaflet tanrıçası Atc, belleği uyuşturan Lethe Irmağı ve en sonunda “belaların en kötüsü olan ant tanrı Horkos...”

Hesipodos, Hades dünyasını anlatırken Gece’ye ve ondan doğmuş varlıklara büyük bir yer ayırır ölümler arasında.

“GELİN” ADININ TARİHİ KÖKENİ NEYE DAYANIR?

Nympha: Aslında başı örtülü, yani gelin anlamına gelen Nymaha; kırlarda, sularda, ormanlarda yaşayan doğal ve tanrısal varlıkların dişi olanlarına verilen addır. Homeros’a göre Nymphalar Zeus’un kızlarıdır. Olympos’ta toplantıya çağrılınca tanrılar, Nymphalar da gelir katılırlar. Nymphalar, ikinci derecede önemli tanrıçalar sayılmakla birlikte, doğa ve insanlar üstüne etkili ve güçlü bilinirler. Bu yüzden de büyük tanrıçalar gibi “yüce” ve “ulu” sıfatlarıyla anılırlar. Doğadaki yerlerine göre adları değişir. Dryas, Hamadryas, Naias, Orceas adlı periler birer Nympha sayılır. Nereus kızları da denizde yaşayan Nymphalardır. Nymphaların; Zeus, Hermes, Apollon, Dionysos gibi büyük tanrılarla ilişkileri olduğu, Kirke ve Kalypso gibi Nymphaların, Odysseus gibi bir ölümlüye gönül verdikleri, masal ve efsanelerde uzun uzadıya anlatılır. Doğada içinde yaşadıkları için asıl erkek arkadaşları; Pan, Satyler, Silenler ve Priapos’tur. Bu cinlerle türlü ilişki kurarlar,

ama Nymphalar çokluk erkekten kaçır. Erkek düşmanı perilerse Artemis'in avcı kızları arasında yer alır.

ORİON TAKIMYILDIZI'NA BU AD NEDEN VERİLMİŞTİR?

Orion, tanrı Poseidon'un oğlu, dev bir avcıdır. Bütün devler gibi Toprak'tan doğma olduğu söylenir, ama babası Deniz tanrı gibi dalgaların üstünde üreme gücü de varmış. Çok yakışıklı olduğu için kadınlardan sevgi görmüş. İlk Side adlı çok güzel bir kızla evlenmiş ama Side, Hera ile boy ölçüşmeye kalkınca, tanrıça onu Tartaros'a atmış. Merope adlı ikinci bir kadınla olan macerası; Orion'un kör olması, sonra da karanlıktan ansızın güneşe bakmasıyla gözlerinin yeniden açılmasıyla sonuçlanır. Sonunda da Şafak tanrıça gönül verir ona... Tanrıça, sevgilisini Delps'a götürür, bırakır. Ama orada güzel delikanlı Artemis elinden öldürölür. Bunun nedeni, tanrıçanın kendisine ya da bir avcı kızına yanaşmak istemesidir. Artemis, Orion'un üstüne bir akrep salar, akrep delikanlıyı topuğundan sokar. Artemis de akrebi bir burç, Orion'u da gökte bir yıldız hâline getirir. Orion yıldızının Akrep burcundan her zaman uzaklaşması bundandır.

MİTOLOJİDE ADI GEÇEN OLİMPOS DAĞI NEREDEDİR?

Olympos, Yunanca bir kelime değildir. Bu adın kaynağı ve anlamı büsbütün açıklanmamışsa da eski Anadolu dillerinden geldiğı ve genellikle yüksek dağ anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dorukları gökteki bulutlara karışan ulu dağların tanrılara konut olduğu inancı, Yunan'a Sümer'den gelmiş olabilir. Nitekim Olympos tanrıları diye anılan Zeus kuşağı, yalnız Olympos dağında görülmez. Asıl Olympos Dağı yanlış

bir düşünceye göre Makedonya -Teselya'da bilinir- İda Dağı gibi başka yüksek dağlarda da toplanırlardı. Ayrıca Anadolu'da sayısı yirmiye varan Olympos adlı dağlar olduğu gibi Girit'te, Kıbrıs'ta ve Yunanistan'da bu adı taşıyan dağlar çoktur. Homeros destanlarında tanrılar Olympos Dağı'nda şölen yapar, insan sorunlarını tartışır, toplantılarda aralarında sohbet ya da kavga eder gösterilirler. Olympos, daha çok Gök Tanrı Zeus'un merkezidir. Apollon ve Musalar gibi daha çok oyun ve çizgiden başlanan tanrılar, Parnassos ya da Helikon Dağlarında toplanmaktadırlar. Olympos adını taşıyan efsanelik kişiler de vardır.

1) Girit'e adını veren Kres'in oğlu. Kronos, bu Olympos'la Zeus'u emanet etmiş ve tanrıyı kendi büyüttüğü hâlde devlere onu tahtından etmelerini önermiş. Zeus da öfkelenerek Olympos'un üstüne şimşek çakmış. Öldürdükten sonra pişman olmuş ve Olympos'un mezarının bulunduğu dağa adını vermiş.

2) Kybele'nin kocası olarak gösterilen bir Olympos vardır. Mysia Olympos'una (Uludağ) adını veren oymuş.

3) Ünlü bir flüt çalgıcısı, Marsyas'ın oğlu ya da çömezi olarak gösterilir. Apollon'un öldürdüğü Marsyas'ı gömmüş, ona ağıt yakmış.

FRİGYA DEVLETİ'NİN BAŞKENTİ
GORDİON'UN KURUCUSU KİMDİR?

Efsanelik Phrygia (Frigya) Kralı Gordias, Gordion şehrini kurmakla ün salmıştı. Şehrin kalesine Gordias bir araba yerleştirmiş. Arabanın oku öyle çapraşık bir düğümle bağlıymış ki, kimse çözememiş bu düğümü. Oysa tanrı sözcüsü bu düğümü kim çözerse Asya krallığını onun elde edeceğini söylemişmiş

Gordias'a. Bunu bilen Büyük İskender Gordion'a gelince, kılıcını kınından çıkarmış ve düğümü kesivermiş. Bir efsaneye göre Ana Tanrıça Kybele, Gordias'ı sevmiş, ondan gebe kalarak Midas'ı doğurmuş.

AMAZON İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Anadolu'nun Mythos'a katkıları salt efsane ve uydurulmuş masallar değildir. Anadolu kaynaklı efsanelerin hemen hepsi olmuş olayları yansıtır; yaşamış kişileri konu alır. Bu yüzdendir ki bir gerçeklik payı ve tarihsel bir nitelik taşırlar. İzlerine destanlarda olduğu kadar, tarihçilerin ve coğrafyacıların eserlerinde rastlamamız bunu kanıtlar. Amazonlar bu gerçeğin en belirgin örneğidir. Çünkü efsaneleri yalnız bir olayı değil, bütün bir düzeni dile getirir. Anadolu bin yıllarca anaerkil bir toplum düzeni içinde yaşamış ve bu düzenin simgesi olan Ana Tanrıça'ya değişik adlarla tapınılmıştır. Amazonlar işte bu düzenin kalıntılarıdır. Babaerkil özellikte ve nitelikte olan Yunan Mythos'unu bu kadar etkilemiş olmaları da ondandır.

Amazonlardan dem vuran en eski kaynak Homeros'tur. "Erkek gibi Amazonlar" der ve Bellerophontes'in onları yendiğini belirtir. Troya'nın önündeki bir tepede mezarı bulunan Mymhine ise tanrılaştırmış bir kahramana benzer. Çünkü halk arasında adı başka, tanrılarca başkadır. (Myrina)

Efsaneye göre Amazonlar Savaş Tanrısı Ares ile Harmonia'nın (ya da Aphrodite'nin) kızları sayılır. Savaşçı karakterleri böylece kaynaklarından da belli olan bu kadınlar, ok ve yaydan başka bir de "labrys" denilen iki ağızlı baltayı silah olarak kullanırlar. Bu baltaya hem Girit'te, hem Hitit kabartmalarında rastlanır. Amazonların at üstünde savaşmaları atı yalnız arabaya

koşmak için kullanan ilk Yunanlıları özellikle etkilemiş olsa gerek. Homeros'ta Myrina'ya "çok zıplayan yüksek atlayan" denmesi, acaba atlı bir tanrıça olmasından mıdır? Amazonların yayıldığı bölgelerle Hititlerin bulunduğu bölgelerin birbirini tutması da dikkati çekmekte... Amazonların Anadolu topraklarında bir Hitit kalıntısı ya da Hititlerle ilgili bir anı olabileceği varsayımını bazı bilginler de, özellikle Halikarnas Balıkçısı uyandırmıştır.

Amazon adının kökeni de yazarlarca şöyle açıklanır: Amazon, "memesiz" demekmiş. Adın nedeni de bu savaşçı kadınların, yayı göğüslerine rahatça dayayabilmek için bir memelerini kesip çıkarmaları imiş. Amazonların erkek gibi oluşu, savaşçı bir kadın topluluğu olmalarından ileri gelir. Başlarında hiçbir erkek bulunmadan kendi kendilerini yöneten Amazonlar, önder olarak bir kraliçe edinirler. Nitekim birçok kraliçenin adı geçer efsanede. Erkekleri yanlarında köle ya da uşak olarak bulundururlar, onlarla cinsel alış veriş kurup çocuk doğururlar, ama erkek çocuklarını sakat eder ya da öldürürler. Yalnız kız çocuklarını yetiştirip aralarına alırlar. Bu tutum, Anadolu'ya gelen Yunanlıları çok şaşırttığı içindir ki, Amazonları anlatmakla bitiremezler.

Yurtları üstüne kaynakları birbirlerini pek tutmaz. Çoğu efsanelerde Amazonlar Karadeniz'de, Thermodon (Terme) Çayı'nın kıyısında Themiskyra şehrini kurmuşlar ve orada oturmaktadırlar. Bu şehir, bugünkü Fatsa ya da Ordu yakınında olsa gerektir. Argonautlar, Kolkhis'e varmadan onlarla karşılaşılırlar. Başka kaynaklar onları Kafkas eteklerine, Trakya'ya ya da güney İskitya'da Tuna ağzına yerleştirirler. Anadolu'da

hemen her yerde adlarına rastlanması, bu kaynakları yalancı çıkarmaktadır.

Amazonların, tarih öncesi çağlarda Batı Anadolu'ya yayıldıktan sonra Yunanistan'a dek sokuldukları ve Atina önünde savaştıkları anlaşılmaktadır. Ege kıyılarında Amazon kraliçeleri tarafından kuruldukları söylenen şehirler şunlardır: Pitane, Myrina, Kyme, Gryncion, Smyrna, Ephesos ve Pliene'nin ilk yerleşme yeri. Bir tanrıça sayılan Myrina'nın Lesbos (Midilli) adasına göçüp oranın başkenti Mytilene'yi de kurduğu söylenir.

Birçok Amazon'un büyük efsane yiğitleriyle ilişkisi olmuştur. Hippolyte'nin Herakles, Antiope'nin Theseus, Penthesilcia'nın Akhilleus efsanesinde adı geçer.

Ephesos ve Smyrna şehirlerinin birer Amazon tarafından kurulduğu anlatılır. Bu savaşçı kadınlar kimi ozanların ezgilerinde Efes Artemis'i ile ilişkili olarak gösterilir: İskenderiye şairi Kallimakhos, Artemis tanrıçaya övgüsünde cenkçi Amazonların Ephesos kıyısında tanrıçaya bir heykel diktiklerini ve çevresinde savaş raksı yaptıklarını, birbirine vuran kalkanlarının ta Sandes'te dek yankılandığını yazar. Amazonlar, Ephesos'taki ünlü Artemis tapınağı ile de ilişkilidirler. Dünyanın yedi harikasından biri olan bu tapınağı Amazonların da yaptığı ya da orada rahibelik ettikleri anlatılır. Anadolu'nun ana tanrıçası Kybele ile sıkı sıkıya ilişkili oldukları apaçık belli olan Amazonların efsaneleri de, tarihsel kimlik ve kişilikleri de ana tanrıça üstüne olan bilgilerimiz değerlendirildikçe açıklık ve kesinlik kazanacaktır.

VATİKAN'DAKİ BANK AMBROSİA'NIN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Homeros destanlarında Olympos tanrıları “Ambrosia” ve “Nektar” ile beslenirler. Ölümsüz anlamına gelen Ambrosia, birçok çiçek özlerinin katıldığı bir balmış. Ambrosia ile beslenen tanrılar yaralanmaz olurlar, bu büyülü bal insanlara da içirildi mi, onlara gençlik, mutluluk ve ölümsüzlük sağlarmış.

ASYA (ASİA) KITASININ ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

Asia, Okeanos'la Tethys'in sayısız kızlarından biridir. Bir kaynağa göre Asia; Titan İapetos'la evlenip Atlas Prometheus, Eoimetheus ve Menoitios'u doğurmuştur. Başka kaynaklar bunun Asia değil, Kymene olduğunu ileri sürerler. Bu Okeanos kızı adını Asya kıtasına vermiştir. Ne var ki, Homeros destanlarında Asia bütün kıtanın değil, yalnız Anadolu'nun adıdır. Özellikle, İlyada'nın ünlü dizeleri (İl. II. 459 vd.) eski Maionia, yani Gediz ovası için kullanılmaktadır.

BELLONA İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Bellona bir mobilya markası. Romalıların savaş tanrıçası olarak simgelendirdikleri Bellona (Lat. Belium, savaş demek) zamanla Yunanlıların Enyo tanrıçasıyla bir tutulmuştur. Mars'ın eşi olarak da gösterilir. Bir savaş arabasında, elinde bir kılıç, bir kargı ya da yanan bir çırağı ile canlandırılır. Korku saçan bakışlarıyla Furiaları andırır.

DEFNE (DAPHNE) AĞACI'NIN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Defne ağacına dönüşen Thessalia Irmağı Peneus'un kızı Daphne, güzelin güzeli bir Nymphia imiş.

Kendini Gaia tanrıçaya adadığı için erkekten kaçarmış. Tanrı Apollon ona gönül vermiş, peşine düşmüş. Kız kaçar, tanrı kovalarmış. Tam yakalanacağı anda Daphne, birden bir defne ağacına dönüşmüş. Tanrı da bakmış ki kolları arasında sıktığı gövde bir ağaç kütüğü... Defne ağacını kendi kutsal ağacı diye benimsemiş tanrı. Sazını çalar, Musaların korosunu yönetirken yaptığı çelenkleri eksik etmezmiş başından. İlk çağda Daphne efsanesinden en çok esinlenen şair Ovidius'tur.

DİDO ÇİKOLATASI'NIN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

Kartaca kraliçesi Dido'nun efsanesi Virgilius'un "Aeneis", destanına dokunaklı bir sevda masalı/romanı olarak girmezden önce de vardı. Fenike kenti Tyros'un kralı iki çocuk bırakarak ölmüş, biri, kızı Elissa, öbürü oğlu Pygmalion. Babası öldüğü zaman Pygmalion çocukmuş, ama halk onu krallığa seçmiş. Amcası, Sicharbes'i de naip olarak saptamış ve Elissa'yı onunla evlendirmiş. Ne var ki Pygmalion, amcasının defnelerine göz dikerek Sicharbes'i öldürtmüştü. Bu durum karşısında Elissa, Tyros'tan göçmeye karar vermiş ve yanına kentin ileri gelenlerinden bir grupla Sicharbas'ın defnesini de alarak denize açılmış. Yolda giderken gemiden ağzına kadar dolu torbalar atıyorlarmış denize. Dido bu torbaların içinde Sicharbas'ın altınları olduğu kanısıyla kardeşini aldatmaya girişmiş, oysa torbalar kumla doluymuş. Göçmenler, gide gide Afrika'nın Libya kıyılarına varmışlar ve orada karaya çıkmışlar. Önce Kıbrıs'a uğrayıp Aghrodite tapınağından seksen genç kız kaçırmışlar kendilerine eş edinmişler. Libya yerlileri Elissa ile adamlarını iyi karşılamış, bir öküzün pöstekisine sığacak kadar toprağı seçip oraya yerleşebileceklerini

söylemişler. Elissa da bir öküz derisini öyle ince şeritler halinde kesmiş ki, epey bir toprağı elde edip oraya bir kent kurmaya koyulmuş. Bu kent sonradan Kartafa diye anılacak Roma'nın düşmanı, büyük Afrika kentidir. Elissa orada kraliçe olur, ne var ki yöre krallarından iri ona talip çıkar, evlenmek ister. Elissa bu isteğı tiksintiyle karşılar, ama komşu krala karşı koyamayacağını bildiğı için, üç aylık bir düşünme süresi ister. O sırada ölen kocasının ruhunu yatıştıracağını söyler. Üç ay sonra da bir odun yığınının üstüne çıkarak kendini diri diri yakar.

Vergilius'un bu efsaneyi kullanarak yarattığı öykü şöyledir. Elissa'nın adı Dido'ya çevrilir. Sichaerbas Sychaeus olur. Destan, Aeneas'ın Kartaca topraklarına ayak basmasıyla başlar, kendini kurmakta olan kraliçe Troya'lı kahramanı görür görmez çarpılır, tanrıça Aphrodite'nin düzenlerine kurban gider. Aşkını ona herşeyi unutturur. Vergilius kraliçenin Aeneas'a Troya Savaşını nasıl anlattırıldığını uzun uzadıya gözümüzün önüne serdikten sonra bir av sırasında fırtına ve doludan kaçan Troya'lı kahramanla Kartaca'lı kraliçenin nasıl bir mağaraya sığınıp arada Eros'un oklarına dayanamadıklarını, büyük bir aşk harlayışıyla birbirinin olduklarını anlatır. Hemen, Foma diye bir tanrıça çıkar ortaya, dedikoduyu simgeleyen, bu Foma gider dünyanın dört bir yanına yayar haberi Dido'nun Aeneas'la seviştiğı haberini, zaman geçer, Dido aşkını kız kardeşi Anna'ya açar, bu sırada komşu kral İarbas Dido'nun bir yabancıyla sevişmesini rezalet sayarak Dido'yu sıkıştırır. Tanrılar da Odyssea, mesali araya girerler ve Aeneas'a haberci gönderirler ki, kaderi Dido'nun yanında keyif sürmek değil, İtalya'ya gidip yeni bir kenti, bir devlet kurmaktır. Aeneas boyun eğer, gizlice kaçmaya

hazırlanır. Dido farkına varır, aralarında sert bir tartışma, büyük ir kavga kopar, kraliçe sevgilisini alıkoyamayacağını anlar ve canına kıymayı göze alır, bir odun yığını hazırlatır. Aeneas'la birlik, beraberliklerini yansıtan ne varsa hepsini oraya yığar, gece yarısı gene tanrıların dürtüsü üzerine Troya'lılar yelken açtıklarında, Dido gidişlerini gözler, sonra kılıcının üstüne atılarak kendini öldürür. Böylece hazırlanan odun yığını ölüsünün yakıldığı odun yığını olacaktır. Uzaklaşan Aeneas ufukta sevgilisinin yanan mezarından yükselen dumanları görür. Bu serüven Latin şairinin en güzel, en içli dizeleriyle dile gelmiştir. Anna diye anılan kız kardeşi belki ileri de Anna Perenna adıyla tapılan Roma tanrıçasıyla bir tutulabilir.

EROS MARKASI'NIN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR

Eros, ilkçağın en eski metinlerinden beri evrende birleşme ve üretmeyi sağlayan doğal bir güç olarak karşımıza çıkar. Hesiodos yaratılışı anlatırken Khaos'tan hemen sonra Eros'u sayar, onun etkisini insan dünyasında açıkça gördüğü halde, ilk tanrılar arasına nasıl yerleştireceğini iyice bilemez, ama bu evrensel ilkeyi gene de saymış, olmak gereklidir.

YEDİ UYURLAR (ASHAB-I KEHF) EFSANESİ NASIL OLDU

Efes kazılarını dolaşıp da Yedi Uyurlar mağarasına uğramamak günahdır. Hiçbir yer insanın ruhuna bu kadar derinden seslenmez. Efes'te kızgın güneşin altında kabaran incir ağaçları bile masal anlatır insana.

Çok eski zamanlarda İsa'ya aşık yedi genç bir mağaraya kapanmışlar Efes'te. Yemliha, Müslina,

Müreselina, Mernuş, Tebernuş, Sazenuş, Kefestatayuş'muş adları, bir de köpekçikleri varmış. Kıtmir. Ne yapınlar ki, barınamamışlardı koca şehirde; yıllar geçmiş bir zamanlar Paulus'un vaazlarına kulak asmayan Efesliler güçlü hatibin şehre ikinci gelişinde bu İsa dininde bir şeyler var diye düşünmeye başlamışlar. Hem yalnız Paulus değil; Yuhanna da gelmemiş miydi. İsa'nın anası dediği bir kadıncağızı getirip yerleştirmemiş miydi Lysimakhos surlarının ötesinde pınarların yemyeşil çağladığı bir yamaca? Oldum olası tanrı anaları görmüştür Efes'liler şehrin kurucusu Amazon tanrıçaydı ulu Artemis'ten doğmuştu yeryüzüne ne kadar canlı, ne kadar bitki varsa Ama; Artemis papazları para babası olmuşlar, habire yığıyorlardı altınları tanrıçanın sütundan bir ormanla çevrili tapınağına, fakir fukarayı hiç sokmuyorlardı içeriye, banka olmuştu arası. Yoksulların koruyucusu İsa'dan yanaydı bu yedi genç, ama Hıristiyan olduklarını söyleyemiyorlardı açık açık çünkü devlet denizaşırı göçmüş, Roma denilen şehre yerleşmişti. Roma'nın zorbası Decius puta tapmayan kim varsa kafasını uçurtuyordu. Efes'te İsa'ya tapan bu yedi genç de Panayır dağının dibine dek inen bir mağara bulmuşlar, oraya sığınmışlardı. Mağara kapısına Kıtmir'i bekçi dikmişlerdi. Bir gece derin derin uyuyorlarmış ki, Decius'un polisleri gelip mağarayı koca kayalarla örtmüşler. Yedi genç aldırmamışlar karanlığa, uyuyorlarmış nasıl olsa. Aylar, yıllar, yüzyıllar geçmiş, yedi genç uyuyor, Kıtmir de uyuyormuş. Bir sabah incir ağaçlarının altında keçilerini otlatan bir çoban mağaranın önündeki kayanın biraz kaydığını görmüş, var gücüyle yaslanmış kayaya, onu biraz oynatılmış, derken mağaranın içine bir güneş ışını sızmış. Kıtmir uyanmış,

havlamış, Yedi Uyurlar da uyanmışlar ve bakmışlar ki yiyecek bir şey yok. Git, demişler Mernuş'a fırından bir ekmek al. Eline bir bakır para da vermişler. Mernuş çıkmış, Panayır dağına kıvrılıp Mermer caddeye iniyormuş ki, kaldırımların üstünde haçlar görmüş. Uyku sersemi olduğundan pek aldırnamış, başı öne eğik yürümeye de alışıkmiş öteden beri. Pazar yerine gelip dükkana girince parayı uzatmış, bir ekmek almış. Fırıncı parayı elinde evirmiş çevirmiş, Mernuş'un yüzüne bakmış ve "Hırsız!" diye basmış çılgılığı! 'Koşuşmuşlar, sınıksız yakalamışlar Mernuş'u: "Kalpazan!" "Nerede basmış bunu?!", "Mağaradan geldi, "Hırsız yatağı orası!" Mernuş şaşkına dönmüştü. Neyse ki uyanık bir polis paraya daha yakından bakacak olmuş. "Decius. Ha bildim, devletli imparatorumuzun dedesiydi. "Yok canım, Theodosius'un dedesi de Theodosius'tu. Bir tartışmadır gitmiş, kavgaya son vermek için almışlar Mernuş'u Yuhanna kilisesine götürmüşler. Oradan başpapazla birlikte mağaraya iş anlaşılmış, başpapaz da fetvayı vermiş. Bu bir mucizeydi, ama Ruhulkudüs'ün yapamayacağı mucize yoktu. O arada imparator ikinci Theodosius nasıl haber almışsa almış, Bizans'tan Efes'e koşagelmiş, takdis etmiş Yemliha'yı, Müslina'yı, Mürselina'yı, Mernuş'u, Tebernuş'u, Sazemuş'u ve Kefestatayuş'u, Kıtımr'i de okşamış. Sonra Efes'li yedi gençle sadık köpekleri yine uykuya dalmışlar ve o gün bugün bir daha uyanmamışlar.

SİCİLYA DAĞI'NA ADINI VEREN KİMDİR

Eryks. Üstünde ünlü bir Aphrodite tapınağı bulunan Sicilya Dağı'na adını verne efsanelik kral. Aphrodite ile Poseidon'un oğlu olduğu da söylenir. Adı Herakles efsanesine karışmıştır. Geryoneus'tan aşırıldığı

sürüleri götürürken Herakles bu Eryks'e rastlamış. Eryks'u yiğide meydan okumuş, güreşmişler ve Herakles Eryks'i öldürmüştü, ama krallığına el koymayıp akrabalarından birinin günün birinde oraya yerleşeceğini isyalemiş ve öyle olmuş, tarihsel çağlarda Don'lardan bir grup Eryks dağına yerleşmişler.

TARİHTE İLK MUMYALANAN İNSAN KİMDİR

Osiris bir Mısır tanrısıdır. Yunan mitolojisiyle doğudan doğruya ilişkisi yoktur. Ama efsanesi ve kişiliği Yunan mythos'unu etkilemekle kalmamış, çevresindeki bazı tanrısal varlıklar Yunan-Roma pantheonu'na girmiş ve tutunmuştur. Örneğin İsis. Osiris efsanesi Akdeniz yöresine özgü bir doğa bereket efsanesidir. Bu bakımdan Adonis-Aphrodite Attis-Kybele ve Demeter-Kore efsaneleriyle benzerlikler gösterir. Saylar ve kuşaklar arasında çarpışma, inek ve boğa biçiminde tanrıça ve tanrı motifleri de Hesiodos'un Theogonia'sında ve İo-Epaphas efsanelerinde rastlanan motif ve imgelerdir. Bunların Mısır kaynaklı oldukları ve Yunan Mythos'una Fenike yoluyla girdikeleri sanılır. Osiris ayrıca Mısır'da çok tutunmuş tanrı, kral inancının ve insanın ölümünden sonra mumyalayıp yaşamını sürdürdüğü görüşünü yansıtır.

Efsanesi şöyle özetlenebilir. Krallık kurumunun tipik bir simgesi olan tanrı Gebeb yetkilerini oğlu Osiris'e bırakır. Osiris de kız kardeşi ve eşi olan İsis'in yardımıyla bu görevi en iyi biçimde sürdürür insanların iyiliği için çalışır, onlara tarımı bağıcılığı ve çeşitli el sanatlarını öğretir. Ne var ki kardeşi Set (Yun, typhon) onu kıskanır, öldürmeye karar verir. Bir gün şölene çağırır, yakalar, ir sandığa kaptırır ırmağa atar. Haberi alan

İsis o saat sandığı aramaya çıkar ve uzun dolaşmalardan sonra Fenike'nin Byblos keninde bulur. Ora Kralı bu sandığı yaptırmakta oduğu sarayına tahta olarak kullanmaktadır. İsis sandığın kendisine geri verilmesini sağlar, onunla Mısır'a döner. Set bir kez daha Osiris'in gövdesini ele geçirir, onu on dört parça halinde doğruyarak oraya buraya serper. İsis parçalarını toplamaya koyulur, erkeklik uzvundan başka bütün parçaların ibir araya getirip başka tanrıların yardımıyla ilk mumyayı hazırlar. Kocası öldükten sonra İsis, Nil deltasında Horus'u doğurur, onu Set'ten korumak için gizlice büyütür; yetiştirir, babasının öcünü almak görevini yükler ona, Horus'da Set'le teke tek savaşa girişir, bu dövüşmede düşmanının erkekliğini koparır, Set'de Horus'un gözünü oyar. Hekim tanrı Thot her ikisini de iyi eder, tanrılar mahkeme kurar. Set'i Horus'a gözünü vermeey mahkum ederler, Horus da gözü babası Osiris'e verir. Kendisi de gözünün yerine bir yılan koyar. Bu yılan (adı Ureaus'tur) krallık simgelerinden biridir. Osiris de egemenliği oğluna bıraktıktan sonra Mutlular ülkesine göçer. Bu efsaneyi anlatırken yazar Plutharkes Set'in Yunanlıların Tyhon'uyla bir tutulması gerektiğini bildirmiştir.

FRANSA'NIN BAŞKENTİ OLAN PARİS ŞEHRİNİN ADI NEREDEN GELİR

Paris, öbür adıyla Aleksandros, Troya Kralı Priamos'la karısı Hekabe'nin en küçük oğludur. Kraliçe, onu doğurmadan birkaç gün önce uykusunda bir düş görmüş: Karnından çıkan bir alev Troya surlarını sarıyor, bütün şehri yangına veriyormuş. Falcılar bu düşü kötüye yorumlamışlar, doğacak olan çocuk şehri yıkıma götürecektir demişler. Bebek doğunca da Priamos onu ida

dağına bırakmak üzere bir uşağına vermiş. Uşak Paris'i dağa bırakmış, vahşi hayvanlar hakkından gelir diye düşünmüş. Ama öyle olmamış bir dişi ayı gelip bebeği emzirmiş. Bir süre bu böyle gitmiş, sonra çocuğu Ageleas adındaki bir çoban bulmuş, evine götürmüş ve kendi çocuklarıyla bir arada büyütmüş, Paris çobanlar arasında güzelliği, yararlılığıyla dikkati çekermiş, sürülerine çok iyi baktığı için, ona koruyucu anlamına gelen Aleksndros adını takmışlar. Dağda Dinone adlı bir nympha ile sevişmiş. Evlenmişler, ama mutlulukları uzun sürmemiş.

Paris efsanesine burada Üç Güzeller masalı karışır. Peleus'la Thetis'in Olympos'ta kutlanan düğününde, kavga tanrıça Eris'in çağrılmadığına kızarak, ortaya bir altın elma atması üstünde “en güzeline” diye yazılan bu elmayı kime vereceğini bilemediği için Zeus'un yargıç olarak Paris'i seçmesi idalı çobanın hayatını altüst eder. Üç büyük tanrıça, Hera, Athena, Aphrodite bu güzellik yarışmasına katılırlar ama Zeus her ne derse kararı bir ölümlünün vermesini yeğ görür ve tanrıçaları Hermes'le birlikte ida dağına gönderir. Bu göreve neden Paris'in seçildiği hiçbir efsanede belirtilmez. Priamos oğlunun alın yazısı bunu gerektiriyordu herhalde. Yarışmanın bir pazarlık konusu olduğun ayrıca dikkati çeker. Tanrıçaların üçü de olmaya karşılık Paris'e bir bağışta bulunmaya zor verirler. Hera Asya Krallığını, Athena sonsuz akıl ve başarı Aphrodite ise Spartalı Helena'nın aşkını veririm demiş, o kadar. Paris altın elmayı Aphrodite'ye verir, tanrıçalar arasında en güzeli olduğundan mı, yoksa Helena'nın aşkını her şeyden üstün tuttuğundan mı efsane bunu da açıklamaz.

Bundan böyle Paris'in akli fikri tanrıçanın verdiği sözün gerçekleşmesindedir. İda'dan şehre iner, orada kendini Kral Friamos'a tanıtır. Bu konuda anlatılan efsane şöyledir: Troya'da yarışmalar düzenlenir bu yarışmaların ödülü İda dağında yetiştirilmiş bir boğadır. Paris boğa ile şehre gider ve yarışmalara katılıp birinci gelir, o sırada kendisini kıskanan kardeşleri onu öldürmeye kalkarlar. Paris Zeus sunağına sığınır ve kız kardeşi bilici Kassandra onun kim olduğunu anlar. Priamos'a Hekabe ölü sandıkları oğullarını sevinçle kucaklar. Troya sarayında yaşamaya başladıktan bir süre sonra Paris Yunanistan'a gitmek üzere gemiler hazırlatır ve muradına ermek için Sportaya varır. Bundan sorası Helene başlığı altında anlatılmıştır.

Troya savaşı sırasında Paris'in tutum ve davranışı pek paralel değildir. İlyada'da zayıf, korkak, bencil, tembel ve sorumsuz bir insan olarak gösterilir. Hektor'un tam karıtıdır. Ağabeyisi onu ağır sözlerle azarladığı, Menelaos'la kozunu paylaşmak için teke tek savaşa kışkırttığı halde; Paris her fırsatta kaçmak yolunu bulur. Gene de yakışıklı, güzel silahlı çevik bir savaşçı olarak canlandırılır ve bir çok Akhaları nasıl alt ettiği anlatılır. Akhilleus'un ölümü Paris efsanesinin son bölümüdür. Hektor ölmeden Akhilleus'a kendisinin de Apollon'un yardımıyla Paris'in elinden öldürüleceği günün uzak olmadığını bildirmişti. Öyle olur. Akhilleus Memnon'u öldürür ve Troyalıları gene surların içine sığınmaya zorlar, tam o sırada Paris'in attığı bir ok Akha yiğidinin tek silahı yerine geçer yani topuğuna saplanır. Ama Akhilleus öldükten sonra da Paris Philoktetes'in ir okuyla kasığından vurulur. Can çekişirken Cinone'yi çağırır. Kadın gelmeyince ölür.

LATİN İRKİNİN KÖKENİ NEREDEN GELİR

İtalya'nın yerlileri Aborigenes denilen boya adını veren Latinus üstüne iki ayrı kaynaktan gelme efsaneler anlatılır. Yunan kaynaklarına göre Latinus, Odysseus'la Kirke'nin oğludur. Roma asıllı efsanelere göre de Latinlerin bu ilk kralı Faunus'un oğlu ve Lavinia'nın babasıdır. Kızı Lavinia günün birinde hiç acı çekmeden yanıp tutuşmaya başlayınca Latinus tanrı sözcüsüne bu mucizenin nedenini sorar, aldığı cevapta kızını, talibi olan Ruteller Kralı Turnus'a değil de Latin adını göklere çıkaracak bir kahramana vermesi gerektiği bildirilir. Latinus da Aeneas'ın Latium'a geldiği görünce Lavinia'yı ona verir. Öldükten sonra da Jüpiter Latiaris adıyla tanrılaştırılır.

LIBYA ÜLKESİNE ADINI VEREN KİMDİR?

Kuzey Afrika'ya adını veren nympha. Epophos'un kızı olan Libya, İo'nun torunu olur. Büyükannesi İo nasıl Zeus tanrıyla birleşmişse, kendisi de Poseidon'la birleşir ve Agenor'la Belas diye Fenike ile Mısır'ın efsanelik kurucularını doğurur. Libya, Agenor yoluyla Kadmos'la Europe'in ninesi olur.

TARİHTE LOTUSYİYENLER ÜLKESİ NEREDEDİR

Odysseia'da sözü geçen efsanelik boy, Troya'da ayrıldıktan sonra Trakya kıyılarına uğruysan Odysseus'un gemileri, oradan yelken açınca korkunç bir poyraz fırtınasına tutulurlar ve on gün denizde çalkandıktan sonra Lotusyiyenlerin ülkesine varırlar. Bu ülkenin kuzey Afrika'nın Trablusgarp kıyılarının karşısında Cerba Adası olduğu öteden beri bilginlerce kabul edilir.

LAPSEKİ ŞEHRİNE ADINI VEREN KİMDİR

Lampsakos (Lapseki) şehrine adını veren kadın, Lampsake Babrykler kralının kızıymış. Boğazlar bölgesine Yunanistan'dan gelen göçmenler günün mirinde kralın bulunmadığı bir zamanda yerlilerin saldırısına uğramışlar ve Lampsake araya girmeseydi, hepsi öldürüleceklermiş. Ama kral kızı göçmenleri kurtarmış, bunun içinde onlar şehri aldıktan sonra Lampsake'ye bir tanrıça gibi tapınmışlar ve şehre adını vermişlerdir.

BOZCAADA'YA ADINI VEREN VE KURUCUSU KİMDİR

Tenedos'a (bugün Bozcaada) adını veren kurucu kahraman Kyknos'un oğlu sayılır. Üvey anası Tenes'i kendisine göz dikmiş olmakla suçlar. Kyknos da buna inanır ve Tenes'le kız kardeşini bir sandığa kapatıp denize atar. Poseidon tanrı gençleri korur ve o zaman Leukophrys adıyla anılan Tenedos'a çıkarın -. Sonraları Kyknos yanlılığını anlar ve Tenes'le barışmak üzere Tenedos'a gelir ama Tenes babasının gemisini karaya bağlayan halatı keser, böylece her türlü ilişkiyi koparmış olur. Akhalar Troya'ya sefer yaptıklarında Tenedos'a varınca, Tenes onları taşlar, ama Akhilleus'un kargısıyla vurularak ölür.

KARPUZ MEYVESİNİN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR

Kamış anlamına gelen Kalamos, ırmak tanrı Maiandros'un (Büyük Mendeas) oğluymuş. Rüzgar tanrı Zephyros'la Hara'ların irinin oğlu olan Karpos adlı bir delikanlıya tutkunmuş. İki genç birgün ırmakta yüzerken, Kalamas arkadaşını geçmek istemiş, Karpos bu yarışmada boğulmuş. Kalamas buna o kadar üzülmüş ki, kuruya kuruya bir kamış haline gelmiş. Adı meyve

anlamına gelen Karpas da güzün ölüp ikiyazda dirile tarla yemişine dönüşmüş. Karpuz sözcüğü oradan gelmedir.

KUĞU KUŞLARININ ÖLMEDEN ÖNCE ÖTMESİ NEDENDİR

Kyknos. Kuğu kuşu anlamına gelen bu ad birçok efsanelik kişilerin adıdır. Poseidon'un bir oğlu. Efsanesi Troya'nın İlyada7dan önceki olaylarıyla ilgilidir. Troyalılardan yana olan Kyknes Akhaların boğaz kıyılarına çıkarma yapmalarına engel olmak istemiş ve Akhilleus'la çarpışmış. Ama babası tanrı olduğu için Kyknos'un derisine silah işleliyormuş. Akhilleus onu kalkanla ite ite bir kayanın altına kadar getirmiş, orada ezmeye çalışmış. Poseidon da oğlunu bir kuğu kuşuna çevirip kurtarmış.

Poseidon'un Kyknos adında bir oğlu daha varmış. Troya'nın güneyinde Bozcaada'nın tam karşısındaki bir şehrin kralıymış, Adanın o zamanki adı Leukophrys'miş. Anası bu Kyknos'u doğurunca deniz kıyısına bırakmış, bebeği bir kuşu büyütmüş. Kybnos sonraları Laomedon'un bir kızıyla evlenir ve Tenes adlı bir oğlu, bir de kızı olur. Karısı ölünce, Kyknos başka bir karı almış, ama üvey annesi Kyknos'a iftira etmiş. Kyknos da buna inanmış, oğlunu bir sandığa kapatarak denize atmış. Tenes Bozcada'ya çıkmış, sonraları adını vermiş. Lukophrys adasına. Kyknos bir süre sonra oğlunun suçsuz olduğunu anlamış ve iftirayı yapan karısıyla ona tanıklık eden kavalcıyı gereğince cezalandırmış sonra da Tenedos adasına oğluyla barışmaya gitmiş, nevarki, Tenes babasının kıyıya bağladığı ipi bir keserle kesip gemisini açığa atmış. Efsaneye göre Teredos adasına kavalcılarının gitmesi de yasak edilmiş.

Tanrı Ares'le Pelias'ın kızı Pelopeia'nın oğlu. Kyknos, zalim ir eşkıya imiş. Delphoi'ye gelen yolcuları durdurur, öldürür ve ölülerini, babası Ares'e sunar. Apollon bu işten bıkmış ve yiğit Herakles'i Kyknos'la çarpışmaya göndermiş. Herakles eşkıyanın hakkında gelmiş, ama Ares oğlunun öcünü almak için yeryüzüne inince onu da kalçasından yaralayarak Olympos'a dönmeye zorlamış.

Phaeton'un arkadaşı Kyknos adlı ir adam varmış. Phaethon ölünce öyle güzel bir sesle, ağıt yakmış ki Apollon tanrı onu kuğu kuşuna döndürmüş. Kuğu kuşlarının ölmeden önce ötmesi de ondanmış.

MENDERES IRMAĞININ İSMİ NEREDEN GELİR

Maiandros, yani Büyük Menderes ilkçağ yazınında en çok adı geçen ırmaklardan biridir. Bütün büyük su yolları gibi Maiandros da Okeanosla Tethys'in oğlu sayılır. Bu IRMAK TANRININ BİR ÇOK ERKEK VE KIZ ÇOCUKLARI OLMUŞ DERLERDİ. Samos (Sisam) adasına adını veren Samia, Kaunos'la Byblis'in anaları olan Kiyane, Kallirhoe ve kendisi gibi bir ırmak olan Marsyas ve Babys. Maindros'un adı ilkçağdan bu yana özel ad olmaktan çıkmış kıvrıntılı akış dolayısıyla ırmağın adı ırmak, yol kıvrıntısı ya da mimaride yilankavi motifler, dilde dolambaçlı konuşmalar için kullanılagelmiştir. Menderes ırmağının miller taşıyarak, eski zamanlarda denize açılan limanlar olan bir çok şehri toprak altında boğduğu bilinmektedir. Bugün bile göz göre göre izlenebilen bu süreç ilkçağdan beri Ege şehirlerinin başlıca ir erdi sayılmaktaydı. Tarihsel çağlarda da bir tanrı bilinen ve tanrı gibi tapımaklık, limanlarını da ova haline getiren bu insafsız tanrıya karşı

dava açtığı anlatılır. Davaya bakan yargıç suçlamayı yerinde görmüş ve tanrıyı Miletlilere ceza ödemeye mahkum etmiş. İrmak tanrının tapınağında para çok bol olduğu için bu cezayı rahipleri tanrı adına kolaylıkla ödemişler, ama koca ırmak limanları millere boğmayı gene de sürdürmüş.

BERGAMA ŞEHRİNİN KURUCUSU KİMDİR?

Pergamos-Pergama (Bergama) şehrinin kurucusu sayılan kahraman. Bir kaynağa göre Akhilleus'un oğlu Neoptolemos'la Andromakhe'den doğmadır. Yunanistan'dan Anadolu'ya kaçar ve Bergama'nın bulunduğu yerdeki kralı öldürüp, kral olur, şehre de kendi adını verir.

MORFİN İLK NE İÇİN KULLANILIRDI

Morfin, uyuşturucu bir maddedir. İlk olarak ağrıları ve öksürüğü dindirmekte kullanılırdı. Beyoz Billur halinde olur morfin bir alkolittir. Haşhaş'tan çıkarılır. İlk olarak 1804'te elde edilmiştir. 1927'de yapı formülü bulunmuştur. Şiddetli ağrıları dindirmekte kullanılan morfin insanda büyük bir rahatlık hissi uyandırır. Buna aldanılarak sık sık alınırsa alışkanlık yapar, morfine alışmış insana morfinman denir. Tedavi olmazlarsa bu alışkanlık onları ölüme götürür.

ABD ORDUSUNDA ÖLEN İLK KADIN ASKER KİMDİR

ABD ordusunda, ilk kez bir kadın asker yaşamını yitirdi. 19 yaşındaki Jessica Lynch'in görev yaptığı 507. Bakım Birliği konvoyu 24 Nisan 2003 tarihinde, Iraklı askerlerce pusuya düşürülmüş, çıkan çatışma sonucunda, 7 Amerikalı ölmüş, 5'i ise esir olmuş. Fakir bir ailenin kızı olan Jessica'nın iş bulamadığı için orduya girdiği ve ağabeyinin de asker olduğu öğrenildi.

SMİRNOV ADLI VOTKA NASIL ORTAYA ÇIKTI

Piont Smirnov 1860'lerde Rusya'da votka üretimine başladı. Bolşevik devriminden sonra Smirnov'un oğullarından biri olan Vladimir önce Türkiye'ye oradan Polonya'ya ve daha sonra da Fransa'ya kaçarak, şirketi daha sonra Amerika'ya gidecek olan Kunnet adında başka bir mülteciye sattı. Smirnoff markası daha sonra Diego bünyesine girdi ve tüm dünyada en çok satılan votka markalarından oldu. Bu oranda Rusya'da kalan diğer kardeşler Simirnov markası ile Kazakistan'da üretim sürdürdü, iki marka pek çok ülkede simi hakkı nedeniyle mahkemelik oldu.

WERNİCKE KORSAKOFF HASTALIĞI NEDİR

Wernicke-Konsakoff hastalığının orijinal tanımı 1881'de Carl Wernicke yaptı. 30-70 yaş arası görülen hastalığın nedeni uzun süre alkol kullanımı, açlık ve yetersiz beslenme. Hastalığın semptomları ayakta durmayı bile engelleyecek denge bozukluğu, göz bozukluğu, istemsiz kasılma, hafıza kaybı, öğrenme ve belleğe kayıt bozukluğu, ileri derecede beyinde hücre ölümüne bağlı kalıcı hafıza kaybı olan hastalığın tedavisi yok.

FERMUAR NASIL ORTAYA ÇIKTI

1891'de, Fermuara patent verilmişti. Amerikalı bir Mühendis olan Whitcomb L. Ludson fermuarın ilk modellerini yapmış, bunların özellikle ayakkabılarda kullanılabileceğini düşünmüştü. 1893'deki, Chicago Dünya Fuarı'nda buluşunu sergileyen Judon, bu konuda yatırım ve imalat yapacak kimseye rastlamamıştı. Ancak, 1902 yılında "Manville Bros of Waterbury" firması ilk

kez imalata girmişti. Yine de fermuar yapımında çeşitli güçlükler bir birini izlemiş, verimli bir çalışma gerçekleştirememişti. İlk başarılı imalat, İsveç asıllı Mühendis Gideon Sunback tarafından 1812'de yapılabildiği.

RASATHANELER NEDEN DAĞLARA İNŞA EDİLİR

Eski zamanlarda düz alanlara, şehirlere yakın yerlere yakın yerlere inşa edilen rasathaneler (gözlemevler) artan şehir ışıkları ve hava kirliliği yüzünden istenilen seviyede ç alışmamıştır. Bu sebeple yeni inşa edilen rasathaneler şehirlerden oldukça uzaklara, havanın daha temiz ve şehir ışığının olmadığı dağlara kurulmaktadır.

GÜNEŞİN SICAKLIĞI NE KADARDIR

Dünyamızı aydınlatan güneş, hiç sönmeyen muazzam bir ateş yığıdır. Tahminlere göre 5 milyon yıldır ısı ve ışık vermeye devam etmektedir. Bilim adamlarının hesaplarına göre Güneş'in dış yüzeyindeki sıcaklık 5.800.000 derecedir. İçeri gidildikçe artan bu sıcaklığın merkezde 15-20 milyon dereceyi bulduğu tahmin edilmektedir. Güneşin ışığı 8 dakikada yeryüzüne ulaşır. Dünyadan uzaklığı 149 milyon 664 bin km'dir. Buna rağmen yaz günlerinde onu bazen tepemizdeymiş gibi hissederiz.

GİRİTLİLERE ADINI VEREN KİMDİR

Kres; Giritlilere adını veren kurucu kahraman. Bir efsaneye göre tanrı Zeus'la İda dağının bir aympha'sından doğmuştur, başka birine göre de Girit toprağından doğmuş ve Girit'in ilk konukları Eteokrates, yani gerçek Giritlilerin adasıdır. Zeus bebekken babası Kronos'un elinden kurtarılmak için Girit'e bırakılınca

Kres adada hüküm sürmekteydi ve Zeus'u koruyan o olmuştur. Minos'tan çok önce Girit'e yasalar vermiş ve uygarlık getirmiştir. Efsanenin biri Kres'i, Girit'i her türlü çıkarmaya karşı koruyan Talos adlı robotun babası sayar.

TARİHTE ORPHİK DİNİNİN KURUCUSU KİMDİR

Orphik ya da Omeizm, yani Orpheus Tarikatı. Bu din hareketi olan Orphik; şarkıcı, kahin, büyücü Orpheus'a bağlanır. Orpheus Orphik dininin kurucusu sayılır. Trakya'da doğan bu hareket oradan VI. Yüzyılda Yunanistan'a ve aşağı İtalya'ya geçti. Orphik dionyskimistik bir kurtuluş dinidir. Homeros'taki tanrıların dindiremediği bir ruh ihtiyacını karşılar giderir. Orphik dinin mythos'u şöyledir. Başlangıçta Khronos (Zaman) evreni yarattı. Evrenden tanrı Phanes doğdu. Hem erkek, hem dişi olan Phanes, Nyks (Gece)'i doğurdu, onunla birleşerek Gaia (Toprak) Uranos (Gök) ve Khronos'u dünyaya getirdi. Khronos'un oğlu Zeus Phanes'i yutarak dünya egemenliğini ele geçirdi. Zeus kızı Persephone-Demeter'le birleşip Dionysos-Zagreus'u yarattı. Dionysos-Zagreus, Titanlar tarafından parçalandı yutuldu. Bunun üzerine Zeus yıldırımlarının alevleriyle, Titanları mahvetti. Ama Titanların külünden insan soyu vücuda geldi. İnsan soyundan Titanların kötü yutulmuş Dionysos çocuğun tanrısal iyi huyları birleşti. Athena, parçalanan çocuğun yüreğini kurtarmıştı. Zeus bu yüreği yedi, sonra da Dionysos-Lyseus (Kurtarıcı)'u yarattı. İnsandaki tansıla ruh, bedende (soma9 bir mezarda (sema9 gibi hapistir, öte dünyaya kavuşmaya çabalar. Dionysik taraf, Titanik unsurlardan temizlenmek ister. Bunun için de ruh, günahından temizlenmek üzere, bir

çok vücutlarda dolaşır. Arınma dürüst bir yaşayış canlıların verdikleri besinlerden (et, yumurta) el çekiş sayesinde olacaktır. İyileri mutlu bir öte dünya bekler, kötülere ölümleri hakiminin karşısına çıkacaklar, Tartaros bataklığına götürüleceklerdir. Orphhikcilerin öğretileri, filozof Pythagaroas (İ.Ö. VI. Yüzyıl)'ın felsefelerine derin bir etki yaptı.

NERGİS ÇİÇEĞİNE ADINI VEREN KİMDİR

Nerkis çiçeğine adını veren Narkissos'un öyküsü hemen her çağda şairleri esinlemiş bir öyküdür. Onu en güzel anlatanlar arasında da Latin şairi Ovidius önde gelir. Ovidius, Narkissos'la Ekho efsanelerini birleştirerek iki insanın aşk uğruna harcadıkları boşuna çabaları bir tek dram olarak canlandırır.

“Ekho görünce, Narkissos bir ıssız kırdı dolaşırken,

Arzu sardı gönlünü, düştü gizlenerek izlerinin ardına;”

EMİLE ZOLA’NIN ÜNLÜ ROMANI OLAN “NANA” İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR

Nana; Sangarios (Sakarya) ırmağının kızı, Agdistis-Attis efsanesinde adı geçer. Sakarya ırmağının kızı, su perisi Nana, sıcak bir günün akşamı serinlemek için, kendini Sakarya suyuna atmış. Şıpır şıpır yıkanırken, bir badem ağacının dalı üzerine eğilmiş, Su perisi bademi kırıp soymuş. Beyaz badem içini yemeden önce her nedense, badem içinin aklığını, teninin aklığı üzerine tutmuş. Badem içini, yumuşak iki göğsü arasında tutarken, hayret ve hayranlıkla bakakalan gözleri önünde tuhaf bir şeyler olmaya başlamış: Sanki badem içinin ve göğsünün aklığı eriyerek birbirine karışmaya koyulmuş. Nana böyle baka dururken, içine tatlı bir baygınlık

yayılmış. O sıralarda güneş, pembe pembe batmaktaymış, bütün dünya pespembe bir boşluk olmuş. Uyandığında yıldızlar pırıl pırılmış. Tatlı tatlı esnerken, gebe kalmış olduğunun farkına varmış. Dokuz ay sonra, yüzüne bakılmayacak güzellikte bir oğlan doğurmuş.

İZNIK ŞEHİRİ'NİN KURUCUSU KİMDİR

Geç ilkçağın mitograflarının yazdığı bir efsaneye göre, Nikola Sangarios (Sakarya) ırmağı ile tanrıça Kybele'nin kızıdır. Kız oğlan kız kalmaya ant içen bu nympha erkekten kaçır, yalnız avcılıktan hoşlanırmış. Hymnos adlı bir çoban gönül vermiş ona, ama Nikola delikanlıyı yanına yaklaştırmamış, karşı koymaya çalıştığı bir anda da attığı bir okla onu yere serip öldürmüş. Tanrı Eros kızın bu davranışına çok içerlemiş ve Dionysos'a alt olacağına karar vermiş. Nikoia'yı dereye yıkanırken çıplak gören şarap tanrı kıza tutulmuş, kendisini Hymnos gibi öldürmeyi kurduğunu anlayınca da, Nikaia'nın su içtiği bir ırmağa şarap karıştırmış. Kız sarhoş olunca Dionysos muradına ermiş. Nikaia gebe kalmış. Önce canına kıymayı denemiş, ama sonra tanrıya boyun eğmiş ve ona birçok çocuklar doğurmuş. Dionysos da Hindistan'a yaptığı yolculuk dönüşünde Nikaia'nın şerefine bir şehir kurup ona sevgilisinin adını vermiş. Bu şehir ilk çağda Nikola, bugün İznik diye anılan şehirdir.

MAYIS AYININ İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR

Yılın 5'nci ayı Mayıs, Atlas'ta Pleipne'nin kızı. Pleiad yıldızlarından biri. Maia, Arkadya'nın Kyllere dağında tanrı Zeus'la birleşerek Hermes'i doğurmuştur. Maia, Zeus'la Kallisto'dan doğma Arkas'a süt ninelik ettiği için Hera'nın hışmına uğramış ve ancak yıldız olarak göğe çıktıktan sonra rahat etmiştir. Roma'da Maia

adlı eski bir tanrıçaya tapınırlardı, bu tanrıça sonraları Yunan dininin etkisi altında Hermes'in anası Maia ile bir tutulmuş ve Mayıs ayı kendisine adanmıştır.

ÜNLÜ SPARTA ŞEHRİNİN KURUCUSU KİMDİR

Zeus'la Taygete'nin oğlu, Peloponez'de Lakedaimon ya da Sparta olarak anılan ünlü şehrin kurucusu. Efsaneye göre Lakedaimon adlı kahraman bölgede kral olan ırmak tanrı Eurotas'ın Sparta adlı kızıyla evlenmiş, Eurotas ölünce de tahta çıkmış. Kentine karısının adını vererek Sparta demiş, yönettiği halka da Lakedaimanlular diye kendi adını takmış Tarihsel çağlarda bu kent hem Sparta, hem de Lakedaimon diye anılır. Üç kardeş toprak tanrıçasından başka hiçbir tanrıya saygı göstermedikleri için ceza olarak kuşbiçimine sokuldular. Meropis baykuş oldu, Byssa martı oldu, Agron da yağmur kuşu haline dönüştürüldü.

AKADEMİ ADI NEREDEN GELMEKTEDİR

Attikalı kahraman Akademos, Theseus güzel Helena'yı kaçırap Attika'da alıkoyunca kız kardeşlerini aramaya gelen Dioskur'lara kızın saklandığı yeri bildirmiş. Akademis'un mezarı atina'nın dolaylarında, Kerameikos denilen bölgenin ötesindeydi. Kutsal bir ormanla çevrili bu bölgede Platon "Akademia" adıyla anılan ünlü okulunu kurmuştu. "Akademi" oradan gelir.

İZMİR'DEKİ EFES KENTİNİN KURUCUSU KİMDİR

Androklos, Atina Kralı Kodros'un oğlu. Efsaneye göre Efes bölgesine yerleşmiş. Leleg'lerle Karia'lıları kovan İon göçmenlerinin önderi olan Androklos Ephesos (Efes) şehrinin kurucusudur. Samos (Sisam) adasını da ele geçirmiş İon göçmenlerine bir tanrı sözcüsü

kuracakları şehrin yerini kendilerine bir yaban domuzunun göstereceğini bildirmiş. Bir gece İon'lar ormanda balık kızartırken, balık sıçramış, bir ateş kıvılcımı da koruluğa düşmüş, ağaçların arasından bir yaban domuzu çıkmış. Androklos hayvanı oracıkta öldürmüş ve tanrı buyruğunun gerçekleştiğini anlayarak Ephesos (Efes) şehrini o korulukta kurmuş.

İTALYA'DAKİ PO VADİSİ'NİN KURUCUSU KİMDİR

Antenor, Troyalı ihtiyar, Priamos'un arkadaşı ve danışmanı, Batı kapısında ihtiyarlar derneğinde bulunur ve Troya savaşından önce kaçırılan Helene'yi geri almak için elçi gönderilen Odysseus'la Menelaos'u evinde nasıl konukladığını anlatır. Antenor savaş sırasında da işi tatlıya bağlamaktan Helena'yı mallarıyla Akha'lara geri vermekten yanadır. Menelos'la Paris arasındaki teke tek çarpışmada yargıçlık eder. Troya düştükten sonra Antenor ve oğulları Akha'larca korunur. Söylentiye göre Antenor'un evinin kapısına bir pars postu konmuş, böylece ir zamanlar Akha'lara konukluk eden bu soy esirgenmiştir. Troya efsanelerinden sonra meydana gelen efsanelerde Antenor vatanını satan bir hain olarak görünür. Tahta atın şehre alınmasına, Palladion'un çalınmasına yardım ettiği söylenir. Sonra da Antenor Trakya yoluyla ve oğullarıyla birlikte kuzey İtalya'ya göçmüş ve Po Vadisi'ne yerleşmiş. Venet'ler boyunun atası sayılırdı.

BİZANS'IN KURUCUSU KİMDİR

Bizans'ın kurucusu Byzas, tanrı Poseidon'la Koeroessa'nın oğludur. Kerpeşa'da Zeus'un İo'dan olan bir kızı. İo onu Bizans'a yakın bir yerde dünyaya getirmişti. Oğlu da şehri orada kurmuş ve Apollon ve

Poseidon tanrılardan yardım görerek surlarla çevirmişti. Günün birinde Trakya Kralı Haimos şehre saldırınca, Byzas onu teke tek savaşta yenmiş ve Trakya'nın içine kadar kovalamış. Kral yokken de Bizans İskitlerin saldırısına uğramış, kuşatılmış boydan boya. Bu kez de Byzas'ın karısı Phidaleia kurtarmış şehri. Ömür kadınlarla birlik olup sürüyle yılan atmışlar düşman karargahına böylece çekilmelerini sağlamışlar.

RESMİ ARAÇLARDAKİ FORS NEREDEN GELMEKTEDİR

Rastlandı, talih anlamına gelen Fors, Fortuna tanrıçanın erkeğidir. Romalılar çok önem verdikleri bu tanrıları bir çift olarak görür ve Fors'la Fortuna'ya birlikte tanınırlar, yakınırldı.

İLK GAZ MASKESİ NE ZAMAN KULLANILDI

Birinci Dünya Savaşında, 1915 yılında Almanlar, Fransızlara karşı ilk defa; Klor gazı kullanınca Fransızlar koruyucu olarak gaz maskesini kullandılar. Fransızların, Klor gazı'na karşı kullandıkları bu maskeler, bugün çok gelişmiş şekilde üretilmektedir. Gaz maskeleri başlık, gözlük, ağızlık olmak üzere üç kısma ayrılır.

TAZE YUMURTA NEDEN AĞIRDIR

Besleyici değeri yüksek vazgeçilmez bir besin olan protein kaynağı yumurtanın taze mi yoksa bayat mı olduğunu anlamak için yapılacak en basit deney tuzlu su dolu bir kaba bırakmaktır. Taze yumurta hemen dibе batarken, bayta olanı su üzerinde yüzer. Bunun sebebi durdukça bayatlayan yumurtaların su kaybından dolayı hafiflemesidir.

SADECE 20 DAKİKA YAŞAYAN CANLI VAR MIDIR

Böceklerin dünyası insana şaşkınlık veren garip gerçeklerle doludur. Türlerinin sayısı kimi bilginlere göre 625.000, kimilerine göre 700.000 civarında olan böceklerin nüfusu da oldukça kalabalıktır. Aslında buna şaşırılmaması gerekir. Çünkü bir kraliçe arı günde ortalama 2-3 bin kadar yumurta bırakır. Bir ana karınca saniyede 60 yumurta yumurtlayacak güçtedir. Böceklerin ömürleri de cinslerine göre değişir. Bir ana karınca 16 yıl yaşayabilirken, kimi Mayıs böcekleri 20 dakikalık bir ömür sürerler.

IRMAK SUYU SAF MIDIR

Nehir ve ırmakların derelerin suyu saf değildir. Çünkü ırmak yatağındaki toprak ve kayalıklardan tuzlar ve çeşitli mineraller suya karışır. Buna karşılık kaynak suları saftır. Kaynaklar, toprakta süzülerek temizlenen yağmur sularından meydana gelmiştir.

SAÇ RENGİ SAÇ TELİ SAYISINI ETKİLER Mİ

Dış görünümümüzü etkileyen en önemli unsurlardan birisi olan saçlarımızın rengi, kalınlığı, gürlüğü, kıvrıklığı veya düzlüğü ailemizden irsi olarak aldığımız özelliklerimizdendir. Örneğin, saçlarımızın inceliği veya kalınlığı kafa derimizdeki foliküllerin (bezciklerin) sayısı ile ilgilidir. Başımızdaki saç teali sayısında saç rengimize göre değişir. Kızıl saçlarda ortalama 80-90 bin tel varken, kumrallarda tel sayısı 100 bin, sarışınlarda ise 150 bindir.

TAKSİMETRELER NASIL ÇAIŞIR

Taksilerde gidilen mesafe karşılığı ödenecek parayı gösteren taksimetrelerin bir parçası, araba tekerleğinin miline bağlıdır. Bu parça aracılığıyla tekerleğin dönüş sayısı tespit edilerek, alınan mesafe

hesaplanır ve karşılığı olan ücret yazılır. Belirlenen ücrete göre ayarlanan taksimetre mutlaka mühürlenir. Taksi ücretleri arttığında ise, bu ayarlama tekrar yapılır. Taksimetreler de bir de normal saat bulunur. Bu saat, taksi müşteriyi beklerken taksimetrenin çalışmasını sağlar.

DÜNYANIN EN ESKİ SAATİNİ KİM YAPMIŞTIR

Dünyanın en eski saati Çin'de Hsing ve Liang Ling Tsan tarafından yapılmıştır. Halen kullanılmakta olan en eski saat ise İngiltere'de Salisbury Katedrali'nde bulunmaktadır. 1386 yılında yapılmış olan bu saat, 1956 yılında onarım görmüştür.

AYAK DİVANI NEDİR

Ayak Divanı olağanüstü hallerde bilhassa İstanbul isyanlarında askerlerin ve halkın şikâyetlerini ve dertlerin hükümdara kendi ağızlarıyla arz etmeleri için kurulan divandır. Ayak divanları daima isyancılar tarafından istenmiş, padişahlar da bunu kabullenmek zorunda kalmıştır. Ayak Divanı'nın adı, bir tahtta oturan padişahın dışında hazır bulunanların hepsinin ayakta durmasından ve dolayısıyla meselenin ayakta konuşulmasından ileri gelir.

KUZEY KUTBU NE ZAMAN KEŞFEDİLDİ

1909'da Amerikalı Peary Başkanlığı'nda bir grup kaşif dünyanın buzlarla kaplı en kuzey noktasında erişmeyi başarmışlardır. Peary'nin yardımcısı Mathew A. Mersan adlı bir zenci idi. Ayrıca yanlarında 4 tane eskimo vardı. 6 Nisan 1909'da Kuzey Kutbu'na Amerikan Bayrağı dikilmiştir.

BASKETBOL NASIL DOĞDU

1891 yılında Birleşik Amerika'nın Massachuttes eyaletindeki Springfield şehrindeki spor öğretmenlerinden James Naismith'in aklına yeni bir oyun icat etmek geldi. Çocukları iki ekibe ayırdı. Her iki ekip karşı takımın sepetine top atmaya çalışacak ve o nispete de puan kazanacaktı. Öğrencileri 9'ar7 kişilik takımlara ayırdı. Ocak 1891'de bu okulda yapılan ilk karşılaşma dünya tarihindeki ilk basketbol oyunudur. 1897'de takımlar 5'e7r kişiye indirildi. Sonra zamanla yeni kurallar kondu. Basketbol ilk defa 1936'da olimpiyatlara alındı. (Berlin Olimpiyatları). Basketbol oyununun literatürdeki adı sepet topudur. Sepet Topu, adı da buradan gelmektedir.

RADAR HIZLI ŞOFÖRLERİ NASIL TESPİT EDER

Radar ışınları bir yere çarptığı zaman geri dönen ışınlardır. Yol kenarında duran ve radar bulunan araçtan yola doğru gönderilen ışınlar, çok kısa süre içinde hareket halindeki araca iki defa çarparak geri dönerler. Bu iki çarpış ve dönüş sırasında alıcı radar ekranında görülen şekil otomobilin hızını göstermek için yeterlidir.

SÜRÜNGENLER NE ZAMAN UÇTULAR

130.000.000 yıl önceden kalan fosiller, bize kanatlı sürüngenlerin varlığını kanıtlıyor. Ama tıpkı dinazorlar gibi bu hayvanlar da 75.000.000 yıl önce birden bire ortadan kayboldular. Bunun nedeni henüz tam olarak anlaşılamamıştır. Uçan sürüngenlerin en eskisi ve yaygın olanı "Dimorphodon"du. Dev bir yarasa görünümünü taşıyan bu hayvanın yalnızca başı 22 cm'di. Dümen olarak kullandığı garip bir de kuyruğa sahip olan bu hayvan, soyun çabuk tüketmiştir. Açtığı zaman 7 m'yi bulan kanatlar ile deniz üzerinde uçarak balık avlayan bu

hayvan kanatlarından dolayı karada iyi yürüyemiyor ama, havada çok hızlı gidiyordu.

SARKIT NEDİR

Kalkerli (kireç taşı), mağaralarında su yukarıdan damla damla düşerken içindeki kalker (kireç), de yıllar boyu birikmektedir. Zamanla su buharlaşır ama geriye bir tortu kalır. Böylece sarkıt dediğimize uçları sivri kalkerli sütunlar meydana gelir. Bunlar mağaraların içinde değişik şekiller meydana getirirler.

TERS AKAN NEHİR HANGİSİDİR

Dünyanın en uzun nehri Amazon'un bir zamanlar tersine aktığı ortaya çıktı. Amerikalı Jeolog Russel Mapes'in araştırmasına göre, Amazon nehri şimdi Büyük Okyanus'tan Atlas Okyanusu'na, yani batıdan doğuya doğru akarken, bundan 145 ile 65 milyon yıl önce tersine akıyordu. Avrupalı bir çok uzman da, Mapes'in bu ilginç tezinin doğru olduğu yönünde görüşler açıkladı.

GÜNEŞ ENERJİSİNİ NEREDEN ALIR

Güneş'in enerji kaynağı atomlardır. Güneşin merkezinde hidrojen atomları sürekli olarak helyum atomuna çevrilir. Bu arada atomun ağırlığında % 3 bir kayıp olur. Bu fark enerji, sıcaklık ve ısı olarak kendisini gösterir. Böylece güneşin yüzünden kaybolan enerji atom değişmelerinin meydana getirdiği enerjiyle yeniden yerine gelir.

İLK HALK KONSERİ NASIL DÜZENLENDİ

Dünyadaki ilk halk konseri 30 Aralık 1672'de İngiltere'de düzenlendi. Kraliyet Bاندosu'nun şefi John Banister, kralın hışmına uğrayarak işini yitirince bir salon kiraladı ve öğleden sonraları oradan konser vermeye baladı. Giriş için dinleyicilerden, küçük bir ücret alınıyordu iskemlelerin arasına küçük masalar

yerleştirilmişti. Çoğunluğu yörelerdeki ayakkabı imalatçılarından oluşan dinleyiciler, program sırasında üzerinde canlarının istediğini yiyip içebiliyorlardı. Müzisyenler, bir perdenin arkasındaki yüksek bir sahnede çalışıyorlardı. Banister, 1678 yılında ölene kadar Londa'nın çeşitli yerlerinde konserlerini sürdürdü. O yıl; Thomas Britton adlı bir başka müzisyen Clerkenwell'deki kömür deposunun üzerinde halka konserler vermeye başladı. Fransa'da ise ilk halk konserinin verilmesi bundan çeyrek yüzyıl sonra gerçekleşti.

BUZ YAPIMI NASIL BAŞLADI

1874'te İngiltere'de, Buz imalatı başladı. Buz, büyük güçlüklerle, dağlardan getirilmeyecek. Artık makinede dondurulabilecekti. Eter'in buharlaşırken ısıyı düşürme özelliğinden yararlanılarak bu makine gerçekleştirilmişti. Buharlaştırılan eter, borularla kalıplar arasından ve suyun içinden geçiriliyor, sonra da geri alınarak yeniden sıvılaştırılıyor. İşlem tekrarlanıyordu. 24 saatte istenen kalınlığa oluşan buz, satışa çıkarılıyordu. Buz makinesinin çok geçmeden tüm dünyada yaygınlaşacağı düşünülüyordu.

SARI RENGİN ESRRARI NEDİR

Sarı ve sarının karışımı olan açık renklerde öğrencilerin daha uyumlu ve daha başarılı olduğu ortaya çıktı. Daha önce sakinleşmelerini sağlamak için uyuşturucu vermek zorunda kalınan hastalar, odaları sarı ve sarının karışımı olan açık pembe çağla yeşili gibi renklere boyandıktan sonra daha az uyuşturucu tekrar eder oldular. Birbirlerini yaralamaya kadar varan, eski yoğun olaylar artık tek tük görülüyor. Araştırma sonuçlarında, sarı rengin, renk algılama merkezi olan

“Reticular” bölgesindeki sinir uçlarını çok düşük bir biyoelektrik akımıyla uyardığı ortaya çıktı. Bazı gönüllüler üzerinde yürüttükleri araştırmada, onlardan 2 renk tercihi” yapmalarını isteyen ve onları bu tercihlere göre bir sıralamaya tabi tutan araştırmacılar, sarı rengi tercih edenlerin uyumlu ve yumuşak mizaçlı kimseler olduğunu, buna karşılık koyu renkleri tercih edenlerin sinirli, kavgaya hazır ve uyumsuz tipler olduğunu görmüşlerdir.

PATRONİÇELİĞİN KÖKENİ NEREDEN GELİR

Günümüzden 4000 yıl önce de Güler Sabancılar, Leyla Alaton’lar vardı. O çağlarda Anadolu’da kadınlar kendi işlerini kurarak ticari faaliyetlerde bulunuyorlardı. Bu konuda araştırma yapan Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hüseyin Sever, M. Ö. 2000 yıllarında kadınların ticari hayatta etkin bir role sahip olduklarının ortaya çıktığını söyledi. Çivi yazılı tabletlere göre 100’e yakın kadın çeşitli mal alım ve satımı, dokumacılık, bira, şarap üretimi gibi ticari faaliyette bulunuyordu. İş mektupları, mahkeme zabıtları, nakliye belgeleri, bana senetleri, sözleşmeler gibi belgelerinde yer aldığı tabletlerden, dönemin en zengin kişilerini belirleyen Sever, bazı kadınların, yıllık ciroları ile erkeklerden çok daha başarılı ticaret yaptıkları ve kar elde ettiklerini saptadı. Nahşatum, Akidia, Şimatsuer, Zapi Zupi ve Madawada adlı kadınlar, dönemin en zengin kişileri arasındaydı.

KADINLAR GÜNDE KAÇ KELİME KONUŞURLAR

Kadınlar günde 23.000 kelime konuşmayı beceriyor. Erkekler ise günde sadece 10.000 kelime

edebiliyor. Alman “Freundin” adlı kadın dergisi tarafından yapılan bir araştırmaya göre kadınlar her gün yaklaşık 23.000 kelime konuşurken, erkekler 10.000 kelime civarında kalıyor. İletişim uzmanları Allen ve Barbara Pease erkeklerin suskunluğundan beyinlerinin sorumlu olduğunu ifade ettiler. Erkeklerin konuşma işlevini üstlenen sol beyin yarıları kadınlara kıyasla daha az çalışıyor.

DENİZDE NE KADAR UZAĞI GÖREBİLİRİZ

Açık bir denizde ileriye doğru bakacak olursak, gördüğümüz ufuk bizden ne kadar uzaktır. Mesela, eğer bir sandıkta isek, gördüğümüz ufuk, yani gökle denizin birleşmiş gibi görünen yeri, bizden üç deniz mili kadar uzaktır. Eğer 50 metre yükseklikteki bir gemi direğinde isek 13 mil uzağı görebiliriz. 3000 metre yükseklikte bir uçakla uçuyorsak 120 milden fazlasını görebiliriz.

LEZBİYEN DEYİMİ NEREDEN GELİR

Cinsel sorunların rahatça konuşulduğu bir ortamda, lezbiyenliğin oldukça yaygın olduğu göze çarpar. Kadında homoseksüel eş eğilimlerine eski çağlardan beri rastlanır. Lezbiyen deyimini; Helen şairi ve sevici bir kadın olan Safo'nun yaşadığı Lespos Adası'nın adından gelir. Her kadının her cinsel birleşmede orgazma ulaşma beklentisinin doğru olmadığı bir gerçektir. Son yıllarda kadının orgazmı ilgili konuda uzman olmayan kimselerin fikirleri kadınlarda tedirginlik yaratmıştır. Orgazm olamamayı cinsel soğuklukla karıştırmamak gerekir. Orgazm olamama fonksiyonel bir bozukluktur. Tedavisi vardır. Orgazm, dışkılama, idrar yapma gibi öğrenilebilen bir istemli reflekstir. Herhangi bir nedenle, orgazm olamayan kadın, her şeyden önce, orgazm olabilmek için cinselliğe bakış açısını değiştirmelidir.

Kadının orgazm olamamasında en önemli etkenler cinselliği aşağılayan bir çevrede yetişmiş olmak, eşle olan iletişimi bozukluğu ve cinsel teknikle bilgi eksikliğidir. Orgazm olamama tıbbi seksoloji açısından tedavisi mümkün bir sonuç olarak biliniyor.

ASANSÖR İLK NEREDE KULLANILMIŞTIR

İlk asansör düzeneğini İ.Ö. 1'nci yüzyılda Romalı Mimar Vitruvius çizdi. İngilizler 1800'lerde buhar gücüyle çalışan Asansörü geliştirdi. Türkiye'de bilinen en eski Asansör, İstanbul'a birçok yeniliği getiren Mısır Hidiv ailesinden Abbas Hilmi Paşa'nın 1907'de yaptırdığı sanılan Çubuklu Kasrı'nda bulunuyor.

AVRUPA TOPLULUĞU NASIL KURULMUŞTUR

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) Fransa, Federal Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Luxemburg arasında 1 Ocak 1958 tarihinde Roma Antlaşması ile ekonomi ve gümrük birliği için kuruldu. 1973'te, İngiltere, İrlanda ve Danimarka 1981'de; Yunanistan. 1986'da, İspanya ve Portekiz katıldı. Zamanımızda siyasi bütünleşmeye doğru da gitmekte ve şimdi kısaca Avrupa Topluluğu (AT) denilmektedir. 1992 yılında aralarında gümrük muamelelerini kaldıracaklardır. AT; kısaca insanın, sermayenin ve malın serbestçe dolaşımıdır. Türkiye bu topluluğa girmek için 1959 yılında Yunanistan ile birlikte müracaat etmiş, fakat siyasi, ekonomik ve dini sebepler yüzünden üyeliğe kabul edilmemiştir.

GECE DOĞAN GÜNEŞ NEREDE GÖRÜLÜR

İskandinav Yarımadası'nın kuzeyindeki kayalık kuzey burnunda bulunan sıcak su akıntısı, kışın bu bölgenin donmasını engeller. Turistler her yıl buraya,

dünyanın en güzel görüntülerinden biri olan gece güneşini seyretmeye gelir. Kuzey Kutbu'nda gün ve geceler mevsimlere karşılıktır. Örneğin; 65 gün süren gündüz aslında yaz ayıdır. Güneş akşama doğru batmaya başlar gece yarısı ufuk çizgisinde kalır.

YILDIZLARLA GEZEĞENLER ARASINAKİ FARK NEDİR

Yıldızlar tıpkı bizim güneşimiz gibi kendi ışıklarını yansıtırlar, gezegenler sadece ışığı yansıtırlar. Yıldızlar, gazdan oluşmuşlardır. Dünya katı maddelerden müteşekkildir. Dünya katı maddelerden oluşmuş bir gezegendir. Jüpiter ise gazlardan meydana gelmiştir. Güneşin etrafında 9 gezegen sıralanarak; Güneş sistemini oluştururlar.

PUL DEĞERİNİ NASIL KAYBEDER

Bugün dünyada birçok meraklısı olan pulların milyonlarca lira değerinde olanları vardır. Ancak kıymetli bir pulun tek de olsa, kıymetini koruyabilmesi için bazı özelliklerini kaybetmemesi gerekir. Bunlardan birisi kenarlarındaki tırtıllardır. Bu tırtılların birisi bile kopsa pulun değeri azalır. Pulun değerini düşüren sebeplerden birisi de arkasında sıyrık olmasıdır.

GEZEĞENLER ARASINDA NEDEN ÇARPIŞMA OLMAZ

Bir gezegen tıpkı bir yıldızın etrafında dönen uydu gibidir. Bizim bildiğimiz gezegenler güneş sistemi içindeki gezegenlerdir. Gezegenler dönerken birbirlerine çarpma tehlikesi yoktur; çünkü milyonlarca yıldan beri güneş etrafındaki hareketlerinde bir denge hükmü sürer. Gökbilimci Kepler, bu hareketlerin kanunlarını keşfetti ve elips (basık bir daire gibi) şeklindeki yörüngelerini

tespit etti. Milyonlarca yıldır süren bir dengenin ileriki yıllarda bozulacağını düşünmek için bir sebep yoktur.

KALBİMİZ ÖMÜR BOYU NE KADAR ATAR

Kalbimiz ortalama olarak dakikada 70 defa çarptığı göz önünde tutulursa ve ortalama insan ömrünün uzunluğu 70 yıl olarak ele alınırsa, hayatımız boyunca kalbimiz yaklaşık 2.5 milyar defa çarpar.

KARBÜRATÖR NASIL ÇALIŞIR

Patlırlı motorlarda akaryakıtta havayı karıştırarak patlayıcı bileşim meydana getiren bir aygıttır. Benzin Haznesi, Hava Süzgeci, Jigle ve Göz Supabı olmak üzere dört parçadan meydana gelir. Karbüratör en basit şekliyle bir boruya benzetilebilir. Burnun bir ucundan hava girer. Ortada hava ile yakıt karışır. Benzin Hava Buharı öbür uçtan motora gider. Motorda yakılmaya uygun bir titreşim sağlanabilmesi için 15 katının havayla karışması gerekir.

BAKIR NİÇİN ZEHİRLER

Bakır çabuk oksitlenerek kimyevi bileşikler yapan bir maddedir. İçine konulan besin maddeleriyle bir takım kimyevi tuzlar meydana getirir. Son derece zehirli olan bakır nitrat ,bakır sülfat ve bakır klorür de bunların başlıcalarıdır. Bu sebeple kalaysız bakır kaplarda hazırlanan yiyecekler insanı zehirler.

BUZDOLABI ÖLÇÜSÜ NEDEN AYAKTIR

İçine konan yiyecekler ve içeceklerin tazeliğini koruyacak şekilde yapılan soğutucu dolaplar için 7 ayak 10.5 ayak gibi bir ölçü birimi kullanılır. Aslında ayak küp demektir. İngiliz ölçü sisteminde kullanılan bir hacim birimi olan ayak küp, 28,32 litre veya desimetreküpe eşittir. Yani, 7 ayaklık buzdolabı demek içinin hacmi 7

ayakküp olan buzdolabı demektir. Buzdolabının adı aslında “refrigatör”dür.

KLİMA NASIL ORTAYA ÇIKTI

Yaz aylarının vazgeçilmez serinleticisi olan klima cihazı 1902 yılında Cornell Üniversitesinden yeni mezun Willis Haviland Carrier adlı, haftada 10 dolar maaşla çalışan bir mühendis tarafından icat edildi, ilk klima bir matbaada kağıtların aşır ısıcak ve rutubetten genişlemesini engellemek için düşünülmüştü.

BOTOX NEDİR

Botox alında ve gözlerin etrafında kırışıklığa neden olan adale kasılmasının felç edilerek düzeltilmesini sağlayan bir yöntem. Her hastada tedavi yöntemi, değişik olsa bile ortalama 4 ila 6 ay arasında etkili olan botox’u tekrarlamak gerekiyor. Botox, ayrıca avuç içleri ve koltuk altlarında aşırı terleme olan hastalara da yapılıyor.

BUZ HOKEYİ NASIL ORTAYA ÇIKTI

Buz hokeyi, ilk kez ortaçağlarda Kuzey Avrupalılar tarafından oynanıyordu. 19’ncü yüzyılın ortalarında ise ilkel formda Kanada’da oynanmaya başlandı. İlk resmi hokey, oyununun 1855’de Kingston, Ontario’da oynandığı düşünülmektedir. Kayıtlara geçen ilk maç 1865’de bir üniversite öğrencisi olan Robertson tarafından düzenlendi. Daha sonra Robertson, ilk buz hokeyi kurallarını geliştirdi. Bu kurallar gereğince, takımlar dokuzar oyuncudan oluştu ve kare şeklinde bir pak kullanılıyordu. Montreal’de toplanan bir komite oyunun yedişer kişilik takımlarla oynanmasını ön görmüş. 1909’da, ulusal hokey kurulu, oyuncu sayısının altıya indirilmesine karar verdi. 1893’de Stanley Kupası baladı. Bu kupa en iyi Kanadalı hokey takımına, Lord

Stanley tarafından verilen ödül ne günümüzde verilmeye devam ediliyor.

YENİLİR UÇAK NASIL OLUR

1 Eylül 2004 yılında, Tony Cooper ve Lisa Kingscott isimli 2 İngiliz vatandaşı 1946 yapımı Auster JN 1 tipi uçaklarıyla tur atıyorlardı. Ülkenin merkezindeki Hereford'da bir tarlaya indiler. Uçaklarını orada bırakıp birlikte yemeğe gittiler. Ancak, döndüklerinde karşılaştıkları manzara onları şok etti. Tarlada atlayan inek sürüsü uçaklarının bir bölümünü yemişti. Uçakta 14.800 euroluk hasar oluşmuştu. 55 yaşındaki uçak sahibi emekli işadamı Tony Copper, "O kadar şaşırdım ki sinirlenemedim bile bir inek uçağı nasıl yer anlayamadım" dedi. İngiliz Çiftçiler Birliğı sözcüsü Ian Johnson, 2Sığırlar çok meraklı uçağı onu koklamak için yaklaşmışlardır. Uçağın yapısındaki bir madde dikkatlerini çekmiş" dedi.

ATEŞ NEDEN SÖNER

Maddelerin yanmasından meydana gelen ısı derecesi o cismin yanma derecesine eşit veya ondan fazla ise ateş yanmaya devam eder. Mesela, abanoz gibi sert ağaçlar, yanmak için yüksek ısıya ihtiyaç gösterirler. Böyle bir ağacın dalı ateşe sokulunca yanmaya başlar, çekilince söner. Çünkü dalın ucundaki ısı, abanozun yanma derecesinden daha düşüktür. Kibrite üfleyince nefesimiz ısıya alır. Kibritin ısı derecesini yanma derecesinin altına düşürün. Gene aynı sebepten yanan bir ateşin üstüne boşaltılan su ateşi söndürür.

AVRUPA'YA ÇİÇEK AŞISINI KİM TANITTI

Çiçek aşısının Avrupa'da tatbikini sağlayan bir doktor değil; Lady Wortley Montague adlı bir kadındır. İstanbul'daki İngiliz büyükelçisinin karısı olan bu kadın

bu aşığı görüp öğrenmişti. Bu yenilgin İngiltere’de yayılmasını sağladı. Daha sonra Dr. Jenner çiçekli ineklerin lenfasından alınan aşığı tatbik etmeye başladı. Dr. Jenner’de bu aşığı halktan öğrenmişti. Dr. Jenner bu aşığı tıp alanına getirene kadar 1761 yılında Jansen isimli bir çiftçi ile öğretmen Plett, aşığı Holstein’da uzun süredir uyguluyordu.

ASANSÖR HIZI NASILDIR

Genellikle biralarda kullanılan bütün asansörler dakikada 50 metre hızla hareket ederler. Bu da saatte yaklaşık 25 km hıza eşittir. Arabayla gittiğimizde 25 km pek düşük bir hızdır. Ama asansörde çok hızlıymış gibi gelir. Bu da kısmen yukarı çıkıp inme hissine alışmamız olmamızdandır. Asansörlerin daha hızlı hareket etmesi sağlanabilir.

HABERLEŞME UYDULARI NASIL ÇALIŞIR

Günümüzde kıtalar arası haberleşmelerde artık tamamen uydulardan yararlanılıyor. Bu haberleşmeyi sağlayan, 36.000 kilometre yükseklikteki özel uydular ve dünyanın çeşitli yerlerindeki 140 adet anten. Bu antenlerden her biri 32 metre çapında. Haber bu antenler aracılığıyla uyduya gönderilip oradan yansıtılarak alıcı antenlerle iletiliyor.

BASINÇ ODASI NEDİR

Vurgun yiyen dalgıcın en son bulunduğu derinlikteki basınca kuru ortamda tekrar indirilmesini ve yavaş yavaş basıncın kaldırılarak vücuttaki azot gazının normal seviyeye gelmesini sağlayan makineye basınç odası denir.

CASSANDRA KİMDİR

Cassandra, Truva Kralı’nın kızıdır. Tanrı Apollo’da Cassandra’ya aşiktir. Ama, Cassandra

Apollo'yu sevemez ve evlenme teklifini reddeder. Bunun üzerine Apollo Cassandra'ya şöyle bir ceza verir, Cassandra, her şeyi önceden bilecek ama buna kimseyi inandıramayacaktır. Nitekim, Cassandra, Truva'nın yenileceğini ve hem de hile ile zapt edileceğini bilir fakat buna kimseyi inandıramaz ve Truva ünlü savaş hilesi ile işgal edilir.

KLEOPATRA MISIRLI DEĞİLDİ

Tarih'te; Kleopatra adıyla anılan yedi Mısırlı Kraliçe vardır. Ama bunların hiç biri Mısırlı değildir. Gerçekte hepsi Yunanlı olan bu kraliçelerden en ünlü olanı Julius Caesar ve Mark Anthony ile dostluğuyla bilinen Kleopatra'dır. Kleopatra, İskenderiye'de doğmuştur. O tarihlerde İskenderiye bir Yunan kenti olduğu için Kleopatra Mısırlı değildir.

SAMURAY YUKİO MIŞİMA KİMDİR

Asıl adı Kimitake Hiraoka olan dünyaca meşhur Japon yazar Yukio Mişima 1925 yılında hayata gözlerini açtı. Aristokrat bir aileye mensuptu ve babası çok sert bir adamdı. Ebeveynleri tarafından Samuray değerleriyle yetiştirildi. Mişima daha 24 yaşındayken kaleme aldığı "Hırsızlar" ve "Bir Maskenin Hirafları" gibi eserleriyle büyük bir ün kazandı. Eserlerinin yabancı dillere tercüme edilmesinin ardından, üç defa Nobel Edebiyat ödülüne aday gösterildi. Aynı zamanda Uzak Doğu dövüş ustası olan Mişima, kendi hususi ordusu olan Tatenokçi'yi kurdu. Bir gün kışlasını bastı. Burada eski Japonya'yı savunan manifestoyu okuduktan sonra geleneksel yöntemlerle intihar etti. (Harakiri) 50'ye yakın kitap kaleme alan Yukio Mişima, 25 Kasım 1970'te öldü.

GEL-GİT (KABARMA-İNME) OLAYI NEDİR

Ay'ın çekim gücü zayıf olsa da, dünyamızda etkili olur. Ay'ın altına tesadüf eden okyanuslar, bu çekim gücünden etkilenir ve su seviyesi yükselir. Dünyamız dönerken, bu çekim gücün etkisiyle sular yükselir, kıyılara çarpar. Bir süre sonra sular çekilip eski haline döner. Bu, gelgit olayıdır. Genel olarak, her yıl gel git olayları mart ve eylül aylarında meydana gelir.

HAVA NİÇİN AĞIRDIR

Hava değişimlerinin asıl sebebi ısı kaynağı olan güneştir. Güneşten gelen ısı olmasaydı hava da karlı, yağmurlu, rüzgârlı ve sıcak ve soğuk olmazdı. Dünyamız güneş çevresindeki hareketi sırasında güneş ışınlarını bazen eğik, bazen dik alır. Böylece mevsimler meydana gelir. Yeryüzünden yukarıya doğru çıkıldıkça atmosferdeki hava tabakaları, soğumaya başlar. Güneş ışınları hava tabakasına yükseklerde girdiğine göre oralarda sıcaklığın daha fazla olması gerekirken neden daha soğuk oluyor. Çünkü güneş ışınları, içinden geçtikleri havaya çok az ısıtırlar. Güneş ışınları asıl toprağı ısıtır. Isınan toprak ta havaya hareket verir. Bu yüzden topraktan uzaklaştıkça hareket düşer.

ASKERLER YÜRÜYÜŞE NEDEN SOL AYAKLA BAŞLARLAR

Zamanımızdan 2000 yıl önce Romalı askerler sol ellerinde kalkan tuttukları için düşmana sol taraflarıyla yaklaşıyorlardı. Kalkan kullanma adeti ortadan kalktıktan sonra bile sol ayak askeri yürüyüşte ilk adım olarak kaldı.

MİDE YANMASI NİÇİN OLUR?

Yemeklerden bir saat kadar sonra midede hissedilen ve bir saat veya daha fazla süren yanmaların sebebi, midedeki asidin yemek borusundan yukarı çıkmasıdır. Yemek borusunun alt ucunda bulunan ve

sfinkter adı verilen sıkıca bir kas halkası normalde bu olayı önler. Ancak fazlaca ve ağır yemekler yediğimiz zaman mide şişer, sfinkter gerilir. İdeyi fazlaca dolduran yemekler tarafından yemek borusuna doğru itilen asitler o bölgeyi tahriş ederek yanmaya sebep olurlar. Hatta midede basınç olup, kas görevini yapamaz hale gelince, asit yemek borusundan yukarı çıkmaya başlar. Sık sık tekrarlandığında ciddi tedaviyi gerektiren durumlar ortaya çıkabilir. Yemek borusunun alt kısmı iltihaplanır.

İNSAN VÜCUDUNDA NE KADAR KAN VARDIR

İnsan vücudunda ortalama olarak 5-6 litre kan bulunur. Kalbin pompaladığı bu kan artar, arterilol, vena ve venül ismini alan damarlar sayesinde insan vücudunu dolaşır. Vücuttaki damarların toplam olarak uzunluğu 100.000 kilometreyi bulmaktadır. Kalpten çıkan kan bütün vücudu dolaşarak turunu tamamladıktan sonra tekrar kalbe döner. Kalp öyle güçlü ir pompadır ki, bu pompa sayesinde kan vücutta her gün 1000 defa dolaşır. Böylece her gün yaklaşık 5000-6000 litre kan pompalanmış olur.

SİGARA NEDEN ÖKSÜRTÜR

Tütün dumanında katran, nikotin ve karbon monoksit başta olmak üzere, pek çok zararlı madde vardır. Bunlar, Akciğerlerdeki bronşların iç kısımlarını tahriş edince bu kısımlarda bulunan küçük mikroskobik tüyler uyum içinde sallanarak balgamı yukarıya doğru iterler. Öksürük buralarda biriken, balgamın ve katranın atılma çabasından başka bir şey değildir.

SERUM NEDİR

Damardan bir parça kan alıp bir cam tüpün içine koyarsak, bir müddet sonra kanın pıhtılaştığını görürüz.

Pıhtılaşan kan tüpün dibine çöker. stnde altın sarısı bir sıvı toplanır. Buna serum denir. Kanın vücut ve damar içindeyken taşıdığı özellikler serumda da vardır.

YALAN SAĞLIĞA ZARARLI MIDIR

Amerika'da bulunan Teksas niversitesi'nde yapılan bir araştırmalar, yalanın solunum sistemini etkilediğini ortaya koymuştur. Bu durum kandaki alyuvarların sayısını azaltarak dengeyi bozmaktadır. Araştırmayı yapan psikiyatri profesörü sık sık yalan söyleyenlerin ciddi durumlarla karşılaşabileceklerini söylemektedir.

KAŐLAR NE İŐE YARAR

Kaőlar terlediğimizde ya da yağmur yağdığında gözlerimize su girmesini engellemek için vardır. Kaőın kavisli şekli, suya ya da teri yüzün yanlarına doğru yönlendirerek gözleri kurutmaya yardımcı olur. Kaőlarımız olmasaydı yağmurda yürürken rahatsız olurduk. Ayrıca terin yönünü değiştirmek yararlıdır. Çünkü terimizde bulunan tuz gözlerimizi yakarak rahatsız edebilir. Ayrıca kaőlar duygularımızı ifade etmemizde yardımcıdır.

ETER NEDEN ELİMİZDE SOĞUKLUK HİSSİ UYANDIRIR

Elinizi suyla ıslatırsanız cildinizde bir serinlik hissedersiniz. Eter sudan da hızlı buharlaşan bir sıvıdır. Buharlaşması için odanın sıcaklığı yeter. Elimize eter sürdüğümüz zaman, bu sıvı cildimizden ısı alır ve buharlaşır, yani yarı sıvı halinden gaz haline geçer. Bu yüzden cildimizde serinlik hissederiz. Buharlaşma ne kadar sratlı olursa serinlik hissi o kadar kuvvetli olur. Terleyince, serinlik hissetmemiz de aynı sebeplerdir. Ter vücudumuzun ısınısını alarak buharlaşır ve bizi serinletir.

Vücudumuzun terleyen bölgelerinin soğuk olduğunu hepimiz tecrübeyle görmüşüzdür.